

Economisch-Statistische Berichten

ALGEMEEN WEEKBLAD VOOR HANDEL, NIJVERHEID, FINANCIËN EN VERKEER

UITGAVE VAN HET NEDERLANDSCH ECONOMISCH INSTITUUT

32E JAARGANG

WOENSDAG 8 OCTOBER 1947

No. 1587

COMMISSIE VAN REDACTIE:

H. W. Lambers; N. J. Polak; J. Tinbergen;
F. de Vries;
J. H. Lubbers (Redacteur-Secretaris).

Assistent-Redacteur: A. de Wit.

INHOUD:	Blz.
De artikelen van deze week	795
Uit buitenlandse bron	795
Het verband tussen de stijging van de staatsschuld en de tekorten op de Rijksbegroting door Prof. Dr. M. J. H. Smeets	796
Marshall-plan, I.T.O. en Tol-Unie door Mr A. van Kleffens	799
De monetaire situatie in Nederlands-Indië	890
Vrijlaten van de handel in bonnen ongewenst door H. Ponsen	802
Aantekening:	
De vrije goudmarkt	805
Internationale notities:	
De inflatie in Italië	806
Immigratie van arbeidskrachten in Frankrijk	806
Geld- en kapitaalmarkt	807
Statistiek:	
Bankstaten	807
Overzicht van de opbrengst der Rijksmiddelen	808

DEZER DAGEN

keerde „het jaargetijdig feest, in Wijnmaand bij den Rijn”, zoals Vondel het noemde. De omstandigheden doen sterk denken aan die onmiddellijk na Leidens ontzet. Zoals toen is nu de kern van de directe na-oorlogse klachten: voedselgebrek. De toestand in Oostenrijk is verder verscherpt door voedselschaarste. Frankrijk zal, volgens officiële mededeling, na deze maand niet meer beschikken over de betaalmiddelen voor aankoop van goederen in de Verenigde Staten. De President der Verenigde Staten heeft zijn medeburgers, die door een hoog inkomenspeil en hoge voedselrantsoenen te velde hun verbruiksgewoonten wijzigen naar een nog hoger consumptie per hoofd van voedingsmiddelen, aangemoedigd minder te verspillen en minder te eten. Hij, en Europa, hebben het voordeel, dat een verspreking van zijn grootste politieke tegenstander Taft — die op een persconferentie voor veertien dagen schijnbaar achteloos hetzelfde zei — het onmogelijk maakt uit zijn aanbeveling een politieke contracampagne te persen. Eén der andere Republikeinse leiders, John Faber, voorzitter der financiële sectie van het Huis van Afgevaardigden en erkend bezuiniger, heeft het probleem van de andere zijde trachten te bagatelliseren. Hij heeft te Berlijn verklaard nog geen ondervoede Euro-

peaan te zijn tegengekomen. Als zijn opvatting wordt gedeeld en geen speciale zitting van het Amerikaanse parlement bijeengeroepen, kan hij wellicht gelegenheid vinden in Europa te blijven om het door hem nog niet ontdekte verschijnsel over enkele maanden te zien. Voorlopig zijn de Amerikaanse voedselimporten naar Europa met 20 pCt verlaagd.

Sir Stafford Cripps, ook in persoon een asceet, heeft als Engeland's nieuwe economische coördinator zijn eerste brouwsel voorgezet. Minder van alles voor de Engelsen van wat naar luxe verbruik zweemt. Hij acht dit zeer wel overkomelijk; goede wijn behoeft geen krans, het gaat om het behoud der oude Engelse vrijheden. Uit zijn tweede verklaring bleek, dat Bevan, de minister van Volkshuisvesting, door hem is overstemd: ook de bouw van huizen en fabrieken zal worden vertraagd. Attlee heeft wederom enkele zijner medeministers de afscheidsdronk geboden. Zal dit in de smaak vallen bij de Conservatieven, die besloten een groot deel der regeringsmaatregelen der laatste twee jaar te sanctionneren door op hun Congres een motie te aanvaarden, die planning onmisbaar achtte? Voor Churchill moet dit de smaak van droesem hebben gehad. Hij heeft zich gesterkt, door de partij vervolgens een flinke scheut „genuine old Imperialism” toe te dienen. De cocktail is althans oorspronkelijk.

De maand doet haar naam eer aan; het gist overal. De Verenigde Naties bestaan momenteel uit de Verenigde Staten en Rusland, die elkaar over en weer beschuldigen, dat men „wijn perst uit tranen”, om Vondel's „Haec libertatis ergo” nog eenmaal te citeren. De meest recente slag is aan Rusland. Een voorlopig beperkte communistische internationale is opnieuw opgericht. De Italiaanse minister-president heeft het nog eenmaal kunnen klaren tegen de aanvallen van links, door zijn verklaring, dat de Verenigde Staten bereid zijn af te zien van hun aandeel in de Italiaanse vloot. Hetgeen hem desondanks geen reden gaf het glas te heffen op de Verenigde Staten. Wat zal Frankrijk doen, dat, onder Amerikaans gedogen, uitvoering kan gaan geven aan de uitslag van de stemming in de Saar? Zo zuur is de Duitse vrucht gebleken, dat thans 87 pCt van de bevolking voor economische aansluiting bij Frankrijk bleek, zoals twaalf jaar tevoren 90 pCt voor Duitsland was.

De na-oorlogsmisère maakt woelziek. Zelfs een kalm klein land als Denemarken stuurt zijn kabinet naar huis en geen boter meer aan Engeland. In Nederland sprak het erkend kalmste deel der natie, de boeren, over stopzetten van de uitzaai van wintertarwe: „Als de most te nauw bedwongen”. De minister van Landbouw heeft voorzichtig beloofd de lasten der boeren enigszins op anderen te verleggen, tegelijk te kennen gevende, dat ontspanning voor het geheel niet mogelijk was. Hetgeen zijn collega van Financiën heeft bevestigd door de aankondiging, dat een aantal nog resterende lusten nog beperking zal moeten ondergaan. Klare wijn, indien geschonken, smaakt bitter.

Wat betekent

IBM ELECTRIC ACCOUNTING MACHINE SERVICE?

Behalve de verstrekking in huur der

IBM BOEKHOUD-, ADMINISTRATIE- EN STATISTIEK-MACHINES

sluit deze Service in:

- een waarborg voor de te allen tijde meest praktische en economische toepassing van het ponskaarten-systeem,
- deskundige hulp bij de voorbereiding der mechanisatie en regelmatige voorlichting daarna,
- voortdurende beschikking over de modernste en voor Uw administratie meest geschikte machines en dit met een minimale investering,
- scholing en instructie van Uw uitvoerend en bedienend personeel,
- garantie voor goed functioneren der machines; ook deze verantwoordelijke taak ligt geheel bij onze firma en wordt verzorgd door ervaren en gespecialiseerde technici.

Nadere inlichtingen verstrekt
op aanvraag gaarne de

INTERNATIONALE BEDRIJFS- MACHINE MAATSCHAPPIJ N.V. (IBM)

AMSTERDAM

FREDERIKSPLEIN 34 — TELEFOON 31856 - 33656

ROTTERDAMSCHЕ BANKVEREENIGING

225 VESTIGINGEN
IN NEDERLAND

FINANCIERING

VAN

IMPORT-

EN EXPORT-

TRANSACTIES

Vermogensheffingen

Objectieve en deskundige voorlichting aan bedrijven en particulieren die een deel van hun vermogen moeten vrijmaken voor betaling der komende heffingen, verstrekt de

Naaml. Venn.

Hollandsche Belegging- en Beheer-Mij.

Anno 1930

Heerengracht 320 - Amsterdam C

Commissarissen:

Prof. Ir. I. P. de Vooy;

Drs. J. H. Gispens;

Mr. J. E. Scholtens.

Directie:

Gerlof Verwey;

Dr. F. Ph. Groeneveld;

A. C. Leeuwenburgh.

Behandeling van alle
bankzaken

* *

Bezorging van alle
assurantiën.

R. MEES & ZOONEN

BANKIERS EN ASSURANTIE-MAKELAARS

AMSTERDAM - ROTTERDAM - S-GRAVENHAGE
DELFT - SCHIEDAM - VLAARDINGEN

NEDERLANDSCHE BEDRIJFSBANK N.V.

HERENGRACHT 320, AMSTERDAM

TELEF. 35634, 35173, 33454.

KAPITAALVERSCHAFFING AAN
NEDERLANDSCHE BEDRIJVEN

RAADGEVENDE FUNCTIE BIJ BEDRIJFS-
FINANCIERING

gispen

meubelen en gisolampen

culemborg
amsterdam
rotterdam

Koninklijke
Nederlandsche
Boekdrukkerij
H. A. M. Roelants
Schiedam

DE ARTIKELEN VAN DEZE WEEK.

Prof. Dr M. J. H. Smeets, *Het verband tussen de stijging van de staatsschuld en de tekorten op de Rijksbegroting.*

De staatsschuld steeg tussen einde 1939 en medio 1945 sterker dan uit de tekorten kan worden afgeleid; de ontwikkeling sinds 30 Juni 1945 vertoont juist het omgekeerde beeld.

Het eerste wordt in hoofdzaak verklaard uit het feit, dat in de schuld per 30 Juni 1945 zijn opgenomen de van De Nederlandsche Bank over te nemen markenvordering op Duitsland, de schadevergoedingen, toe te kennen wegens geleden oorlogsschade en de financiering van hogere voorschotten e.d.

Voor de minder snelle ontwikkeling van de staatsschuld sinds 30 Juni 1945 worden in aanmerking genomen: de post „Banksaldi en andere vorderingen”; het feit, dat de op de begroting 1946 toegestane uitgaven tot dusver niet alle inderdaad zijn gedaan; de zekerheidstellingen; de schadevergoedingen; een verschil in de markenvordering; winst op de goudvoorraad.

Een sluitende verklaring is onmogelijk door het ontbreken van nauwkeurige gegevens en de noodzaak van ruwe schattingen.

Mr. A. van Kleffens, *Marshall-plan, I.T.O. en Tol-Unie.*

De International Trade Organisation en het Marshall-plan zijn geen los naast elkaar staande plannen; zij vullen elkaar aan. Toepassing van de beginselen der I.T.O. betekent in wezen een langzame ontwikkelingsgang, welke de betrokken landen met eigen middelen moeten verwerkelijken.

Het Marshall-plan nu betekent een poging tot verhaasting van die ontwikkelingsgang; het is in wezen een kunstmatig ingrijpen tot verhoging van het niveau, waarop de Europese landen aan de internationale handel op basis van het Handvest der I.T.O. zullen kunnen deelnemen.

Hierbij zal veel van de Europese landen zelf moeten uitgaan. Vandaar het streven naar economische integratie, in de vorm van het sluiten van een douane- of tol-unie.

De monetaire situatie in Nederlands-Indië.

Een medewerker schrijft ons, dat de gunstige invloed, welke, naar op goede gronden mocht worden verwacht, de politieke actie op de monetaire situatie in Nederlands-Indië zou kunnen hebben, zich althans tot dusverre zeer bepaald niet heeft verwezenlijkt; met name heeft zich voorsnog niet in voldoende mate gematerialiseerd de zo noodzakelijke daling in de kosten van levensonderhoud en daarmee van het lonen- en kostenpeil. Het op gang komen van het handelsverkeer met het binnenland is een absolute voorwaarde voor een beteugeling van het thans op gang zijnde inflatieproces en voor het wegnemen van de als gevolg daarvan ontstane belangrijke afwijking tussen de interne en externe ruilwaarde van de Nederlands-Indische gulden, welke afwijking fnuikend is voor de exportmogelijkheden en daarmee voor de Indische deviezenpositie.

H. Ponsen, *Vrijlaten van de handel in bonnen ongewenst.*

Een critiek op Dr Swarttouw's pleidooi voor legalisering van de handel in bonnen, in „E.-S.B.” van 25 Juni jl. Schr. stelt in de eerste plaats vast, dat de consequenties van de na-oorlogse schaarste liggen in de richting van nivellering in de mate, waarin ieder Nederlander zijn primaire behoeften kan dekken. Distributie in deze zin is het onmisbare complement van de loon- en prijspolitiek.

Voorts — afgezien van principiële vragen — creëert vrijlaten van de handel in bonnen inflationaire gevaren; het gevolg zou nl. per saldo zijn een vermindering der besparingen en een in gang zetten van een loon- en prijs-spiraal. Tenslotte zou ook het handhaven, door de Overheid, van het evenwicht tussen productie en consumptie in de reële sfeer ten zeerste worden bemoeilijkt.

UIT BUITENLANDSE BRON.

Suggesties voor het uitvoeren van het Marshall-plan werden gedaan door de hoofdredacteur van „The Export and Import Journal of America”, George Halasy, in de vorm van een open brief (in het Octobernummer) aan het Amerikaanse Congres. Halasy doet drie voorstellen, die z.i. zowel de Amerikaanse belangen als de reconstructie van Europa dienen:

1. Het Congres moet de onmiddellijke devaluatie eisen van de Franse franc, het Engelse pond, de Italiaanse lire, enz., tot een niveau, dat overeenkomt met de werkelijke waarde van deze valuta's.

2. Het Congres moet een centraal Europees kantoor van de Export-Import Bank te Parijs laten openen, dat voor een groot deel verantwoordelijk moet worden gesteld voor de verdeling van de ter beschikking te stellen middelen (geen leningen aan regeringen, maar aan particulieren).

3. Het Congres moet de volledige afschaffing van bestaande valutabeperkingen eisen.

Deze voorstellen worden in de open brief nader toegelicht.

De Franse dollarcrisis zou kunnen worden opgelost, als Amerika een lijst zou willen verschaffen van de bezitters van onwettige Franse particuliere deposito's bij Amerikaanse banken, zo zegt „The Observer” van 28 September jl. Deze activa bedragen meer dan \$ 1 milliard; van dit bedrag werd \$ 800 miljoen door de Amerikaanse Regering gedurende de oorlog bevroren. Volgens „The Financial Times” van 1 dezer zijn de Amerikanen echter niet bereid de Fransen in deze kwestie te helpen; zij zouden er, door het ontbreken van een valutacontrole, bovendien geen kans toe zien om up-to-date gegevens aan Frankrijk te verstrekken. Ook „The Observer” wijst er op, dat Amerika geen recht zou hebben om voor economische doeleinden in vreedstijd vertrouwelijke mededelingen uit de oorlog te gebruiken.

Een overeenkomstige situatie in de jaren na de 1e en de 2e wereldoorlog meent „The Cleveland Trust Company Business Bulletin” van 15 September jl. te kunnen vaststellen m.b.t. de aankoop van goederen in Amerika door andere landen: in beide perioden werden deze aankopen in grote mate gefinancierd door leningen. Ook thans is er een tekort aan alle soorten goederen: vele landen hebben grote behoefte aan voedsel en aan tal van producten, die Amerika alleen kan leveren. Ook thans wordt in Amerika het tekort vergroot, doordat export van grote hoeveelheden goederen, die het land zelf nodig heeft, het binnenlands aanbod vermindert. Waar dit nog gepaard gaat met een ruim geldaanbod, waarmee de goederen worden gekocht, is het resultaat ook thans weer een prijsinflatie. „The lesson is being repeated”, meent derhalve het bulletin.

Europa's dollartekort zal hopelijk op de lange termijn wel worden verkleind, zegt „The Times Review of Industry” van October 1947, maar „there is no obvious method of covering the shortage which threatens this winter”. De Europese kolenproductie rechtvaardigt niet de hoop op een flinke vooruitgang van de industriële voortbrenging, waardoor de export zou kunnen worden vergroot en de import uit landen met harde valuta zou kunnen worden vermindert. „The hard fact remains that, even if gold reserves are tapped to the utmost limit consistent with safety and all other sources of dollars are strained to the utmost, Eastern Europe can hardly cover more than about half its surplus dollar imports on present programmes”.

HET VERBAND TUSSEN DE STIJGING VAN DE STAATSSCHULD EN DE TEKORTEN OP DE RIJKSBEGROTING.

De schuld van het Rijk bedroeg einde 1939 „netto” f 4 mrd, op 30 Juni 1945 „netto” f 21,5 mrd en op 30 Juni 1947 „netto” f 22,8 mrd.

De tekorten over de jaren 1940 t/m 1945 bedragen volgens de jongste Millioenennota in totaal f 13 mrd; de geraamde tekorten over 1946 en 1947 resp. f 2,7 mrd en f 2,1 mrd.

Bij een vluchtig verband leggen tussen deze cijfers blijkt, dat de schuld tussen einde 1939 en midden 1945 veel meer is toegenomen dan uit de tekorten kan worden afgeleid; anderzijds steeg de schuld sinds 30 Juni 1945 veel minder dan men aan de hand van de gepubliceerde tekorten zou kunnen verwachten. Het loont de moeite deze cijfers nader in onderling verband te beschouwen.

Daartoe moet in de eerste plaats een specificatie worden gegeven van de schulden van het Rijk op de drie genoemde data; hierbij wordt tevens nog ingelast een overzicht van de schuld op 31 October 1946. Alle gegevens — ook die over de tekorten — zijn ontleend aan officiële publicaties.

Rijksbe- groting	Nederland	Londen 1 £ = f 10,691	Totaal der tekorten
1940	743 ¹⁾	49,8 ¹⁾	792,8
1941	1.824,4 ¹⁾	138,6 ¹⁾	1.963
1942	1.911,8 ¹⁾	69,2 ¹⁾	1.981
1943	1.750,1 ²⁾	184,5 ²⁾	1.934,6
1944	2.610,3 ²⁾	112,1 ¹⁾	2.722,4
1945	3.457,9 ²⁾	119,9 ²⁾	3.577,8
Totaal	12.297,6	674,1	12.971,7

¹⁾ Bedragen volgens de afgesloten rekening.

²⁾ Voorlopige bedragen van de rekening.

³⁾ Vermoedelijke uitkomsten.

begrotingsjaar, wordt afgesloten. Dat wil dus zeggen, dat in 1946 tal van ontvangsten zijn geïnd ten bate van het jaar 1945 en uitgaven zijn gedaan ten laste van het jaar 1945. Want wat de uitgaven betreft, worden ten laste van een begrotingsjaar gebracht die posten, waarop in dat jaar rechten zijn ontstaan; worden deze rechten eerst in het volgende jaar in contanten voldaan, dan komt de uitgaaf niettemin ten laste van het jaar, waarin het recht is ontstaan. Of, laat ik het anders zeggen: het tekort over zeker jaar ontstaat niet elke maand voor een evenredig gedeelte. Om deze reden zal men dus bij het beoordelen van de overheidsschuld op 30 Juni 1945 slechts een betrekkelijk gering gedeelte van het totaal tekort over 1945 in aanmerking mogen nemen.

	31 Dec. 1939	30 Juni 1945	31 Oct. 1946	30 Juni 1947
	(in millioenen guldens)			
1. Geconsolideerde schuld luidende in guldens	3.140	5.767	7.274	7.062
2. Geconsolideerde schuld luidende in vreemde valuta	—	—	—	37
3. Storting op staatsschuld door institutionele beleggers	280	646	1.516	1.597
4. Schatkistpapier/ in omloop	502	6.220	5.924	6.624
5. Door de Staat over te nemen vorderingen van De Nederlandsche Bank op Duitsland	—	4.500	4.500	—
6. Schatkistpapier, afgegeven aan De Nederlandsche Bank ingevolge de overeenkomst van 26 Februari 1947 inzake de overgang op de Staat van haar in rijksmarken luidende bezittingen	—	—	—	2.100
7. Boekschuld aan De Nederlandsche Bank ingevolge vorenbedoelde overeenkomst van 26 Februari 1947	—	—	—	1.500
8. Schadevergoedingen wegens geleden oorlogsschade (incl. Grootboek Wederopbouw)	—	3.000	3.000	3.000
9. Leningen en credieten in het buitenland, aangegaan in vreemde munt (onder aftrek van de reeds afgeloste bedragen)	—	683	1.594	1.659
10. Overige verplichtingen	297	4.638	3.266	2.651
Totaal der gehele staatsschuld (bruto)	4.219	25.454	27.074	26.230
waarvan af: banksaldi en andere vorderingen	254	3.971	4.440	3.429
Saldo „netto” totale staatsschuld	3.965	21.483	22.634	22.801

De post „Banksaldi en andere vorderingen” vereist enige toelichting. Men is gewoon deze bedragen af te trekken van de bruto schuld, waarna men spreekt van een „netto” schuld van f 4 mrd per 31 December 1939, van f 21,5 mrd per 30 Juni 1945, enz. Dit „netto” is enigszins misleidend. Indien men wil nagaan, waarvoor de rijksschuld is aangegaan, moet men niet volstaan met uitsluitend de aangegeven posten in aanmerking te nemen, doch dient men een volledige staatsbalans op te stellen. Zolang deze nog niet beschikbaar is, verdient het niettemin aanbeveling rekening te houden met posten, waarvoor de Overheid schuld opneemt om deze gelden dadelijk door te geven aan andere lichamen, alsmede met de banksaldi, waarover zij beschikt, omdat deze elk ogenblik zouden kunnen worden aangewend tot verlaging van de schuld. Inderdaad is het dus juist om bij het beoordelen van de totale schuld rekening te houden met de hierbedoelde „netto” staatsschuld.

De tekorten over de jaren 1940 t/m 1945 belopen volgens blz. 3 van de laatste Millioenennota — rekening houdende met een inmiddels aangebrachte verbetering — (in millioenen guldens) (zie staatje volgende kolom bovenaan):

Het spreekt vanzelf, dat men, indien men de toeneming van de schuld tussen einde 1939 en midden 1945 vergelijkt, het totaal tekort over 1945 niet in zijn geheel in rekening kan brengen. Reeds aanstonds vestig ik er trouwens de aandacht op, dat de rijksboekhouding een kasboekhouding is, welke eerst op het einde van het jaar, volgende op het

Voor het jaar 1945 spreekt dit nog des te meer, omdat, hoewel in de eerste helft van dat jaar de belastingen nagenoeg niet hebben gevloeid, juist in het tweede halfjaar de opdrachten voor de grootste uitgaven zijn tot stand gekomen. Aanvankelijk wil ik, om de gedachten te bepalen, bij de beoordeling van de toeneming van de schuld tussen einde 1939 en midden 1945 daarom slechts een tekort van ongeveer f 0,7 mrd over het eerste halfjaar 1945 in rekening brengen.

Een tweede zeer belangrijke factor vormen de aflossingen op de *gefundeerde* staatsschuld, omdat deze aflossingen onder de uitgaven over zeker jaar worden opgenomen (aflossingen op de vlottende schuld blijven buiten de begroting en buiten de rijksrekening). Wij moeten dus om het saldo van de schuld per 30 Juni 1945 te bepalen de aflossingen op de vaste schuld, welke tussen einde 1940 en midden 1945 hebben plaats gehad, in aftrek brengen van de schuld per einde 1939.

brutoschuld per einde 1939	f 4,2 mrd
bij: tekorten over 1940 t/m 1944	„ 9,4 „
bij: geraamd tekort over het eerste halfjaar 1945	„ 0,7 „
	f 14,3 mrd

Af:	
tot stand gekomen aflossingen tussen 1 Januari 1940 en 30 Juni 1945, bij benadering vast te stellen op ¹⁾	„ 1 „
totaal van de te verwachten „bruto” schuld per 30 Juni 1945	f 13,3 mrd

¹⁾ Deze bedragen zijn niet alle rechtstreeks gepubliceerd, doch kunnen indirect uit enige publicaties worden afgeleid.

Doch ook wanneer wij aldus te werk gaan, komen wij nog niet tot een oplossing, hetgeen volgt uit de op de voorgaande pagina gemaakte opstelling.

De hierboven gegeven specificatie van de schuld per 30 Juni 1945 geeft echter een bruto schuld van f 25,5 mrd.

Waarom kan dit verschil worden toegeschreven?

In de eerste plaats aan het veel hogere bedrag, dat per 30 Juni 1945 moest worden opgenomen voor vorderingen, voorschotten, enz.; dit bedrag is f 3.971 — f 254 = f 3.717 mln hoger dan per einde 1939. Uit dezen hoofde mocht men dus een stijging van de brutoschuld tot f 13,3 + f 3,7 = f 17 mrd verwachten.

Maar dan blijft er nog een verschil van f 25,5 — f 17 of rond f 8,5 mrd.

Dit kan voor een bedrag van f 7½ mrd worden verklaard uit de omstandigheid, dat onder de schuld per 30 Juni 1945 aanstonds twee posten zijn opgenomen, welke in het geheel niet in de tekorten over de oorlogsjaren in aanmerking zijn genomen. Ik bedoel in de eerste plaats de door de Staat over te nemen vorderingen van De Nederlandsche Bank op Duitsland, waarmee volgens de aanvankelijke schatting f 4½ mrd was gemoeid. Deze post, welke stellig een gedurende de bezettingsjaren ontstaan verlies voorstelt, is niet in de rijksuitgaven van de jaren 1940 t/m 1945 opgenomen, zelfs niet in die van 1947, het jaar waarin deze schuld is geliquideerd (zie hierna).

In de tweede plaats is per 30 Juni 1945 als schuld geboekt de schadevergoeding, toe te kennen wegens geleden oorlogsschade, ad f 3 mrd. Hiermede is bedoeld het geschatte bedrag van de schuld zoals die naar de richtlijnen, geldende op 30 Juni 1945 (dus in hoofdzaak vergoeding tegen de waarde per 9 Mei 1940), kon worden opgesteld. In de jaren 1940 t/m 1945 is slechts een betrekkelijk gering aantal van deze schadevergoedingen tot uitkering gekomen; van de als schuld per 30 Juni 1945 geraamde f 3 mrd is niets onder de uitgaven over die jaren opgenomen.

Met het bovenstaande is het gehele hierboven veronderstelde verschil van f 8,5 mrd niet volledig verklaard; er blijft een verschil van rond f 1 mrd. De oorzaken hiervan kunnen in verschillende omstandigheden liggen. Zo was o.a. de dienst 1939 per 31 December 1939 nog niet afgesloten; in totaal gaf deze dienst een nadelig saldo van f 183 mln, hetwelk stellig ten dele bij het bovenstaande in aanmerking moet worden genomen. Verder is de schatting van f 0,7 mrd, welke hierboven ten aanzien van het tot 30 Juni 1945 in rekening te brengen tekort van 1945 is gegeven, uiteraard een gissing. En tenslotte is het mogelijk, dat de eerste opstelling van de schulden van de Staat na de bevrijding niet zo secuur konden geschieden als in latere opstellingen wel doenlijk was.

Het zal hierna blijken, dat in het tijdvak van 30 Juni 1945 tot 30 Juni 1947 een onvoldoende verklaarbaar verschil in de omgekeerde richting voorkomt.

Thans moeten wij ons verdiepen in de betrekkelijk geringe stijging van de bruto staatsschuld tussen 30 Juni 1945 (f 25,5 mrd) en 30 Juni 1947 (f 26,2 mrd); betrekkelijk gering, omdat deze toeneming met f 0,8 mrd bij eerste kennisneming niet overeenstemt met de tekorten, welke sinds 30 Juni 1945 zijn verantwoord. Deze tekorten kunnen wij als volgt benaderen.

In de eerste plaats moeten wij in deze periode het restant van het tekort over 1945 in rekening brengen, dus f 3,6 mrd — f 0,7 mrd, welke hierboven reeds tot 30 Juni 1945 in aanmerking is genomen, derhalve f 2,9 mrd.

Vervolgens het tekort over 1946; dit is volgens de voorlopige cijfers geraamd op f 2,7 mrd. Daar echter nog een zeer belangrijk gedeelte hiervan na 30 Juni 1947 (nl. tot het einde van dit jaar) eerst tot uitgaaf komt — een bedrag, stellig groter dan de kohierbedragen, welke nog na 30 Juni 1947 worden bijgeboekt (zie hierna) —,

mag dit tekort niet in zijn geheel in rekening worden gebracht. Laten wij zeggen, dat wij ongeveer f 2 mrd in rekening mogen brengen.

Tenslotte dienen wij ons te beraden, welk bedrag van het voor 1947 geraamde tekort van f 2,1 mrd tot 30 Juni 1947 tot een overschot van uitgaven boven inkomsten heeft geleid. In de eerste helft van dit jaar hebben de niet-kohierbelastingen f 775½ mln opgebracht (veel meer dan was geraamd); voor de kohierbelastingen is de eerste helft van een nieuw jaar niet gunstig. Doch hier staat tegenover, dat van de uitgaven in de eerste helft van een jaar in hoofdzaak slechts de salaris-, rente-, aflossing-, huurposten e.d. tot uitbetaling komen; de belangrijke bedragen wegens aanbestedingen enz., volgen later. In verband hiermede komt het mij voor, dat in het eerste halfjaar van 1947 per saldo niet veel meer zal zijn uitgegeven dan ontvangen; laten wij niettemin aannemen, dat dit verschil f 0,2 mrd is.

Wij menen dus de geraamde tekorten, die tussen 30 Juni 1945 en 30 Juni 1947 invloed hebben gehad op het opnemen van gelden, zeer ruw geschat te mogen stellen op f 2,9 + f 2 + f 0,2 = f 5,1 mrd.

Men zou dus mogen verwachten, dat de staatsschuld tussen de twee genoemde data zou zijn gestegen met f 5,1 mrd, doch ook hier moeten wij allereerst weder rekening houden met de aflossingen op de vaste schuld, welke tussen die data tot stand zijn gekomen en welke onder de geraamde rijksuitgaven zijn begrepen (zie boven). Het gaat hier om vermoedelijk f 0,6 mrd, zodat wij een stijging van de staatsschuld met f 5,1 — f 0,6 = f 4,5 mrd zouden kunnen verwachten.

Het is duidelijk, dat dit bedrag zeer belangrijk verschilt met de hierboven geconstateerde toeneming van de bruto staatsschuld met f 0,8 mrd.

Bij een analyse van dit verschil moeten wij allereerst weder aandacht schenken aan de post „Banksaldi en andere vorderingen”, welke per 30 Juni 1947 f 542 mln lager is dan per 30 Juni 1945, zodat de toeneming tot 30 Juni 1947, welke zo juist op f 4,5 mrd is berekend, f 0,5 mrd lager kan worden gesteld, dus op f 4 mrd.

Maar er is een veel belangrijker verschil, dat ik helaas wegens gebrek aan gegevens niet voldoende met cijfers kan aangeven.

Opnieuw moet ik er op wijzen, dat zelfs op dit ogenblik de bedragen, welke op de begroting 1946 als uitgaven zijn *toegestaan*, nog lang niet alle inderdaad zijn uitgegeven. Het laat zich zelfs aanzien, dat verschillende van deze posten ook in de resterende maanden van 1947 niet tot verwerkelijking kunnen komen, omdat de materialen, welke men wilde aanschaffen, ontbraken of omdat achterstand in de afdoening is ontstaan. Het is juist deze omstandigheid, welke aan de Regering aanleiding heeft gegeven om voor het jaar 1948 verschillende posten onder de uitgaven lager te ramen dan eigenlijk, uitsluitend met betrekking tot het jaar 1948, verantwoord zou zijn.

Op blz. 6 van de Millioenennota wordt hieromtrent het volgende gezegd (cursivering van de schrijver):

„Bij het ramen van de begrotingsposten voor 1948, welke betrekking hebben op voorzieningen, welke aanvankelijk werden geacht geheel of overwegend in de jaren 1946 en 1947 te kunnen worden getroffen, doch waarbij tengevolge van de buitengewone omstandigheden een tempovertraging is opgetreden, is rekening gehouden met de gedeelten van de overeenkomstige artikelen der begrotingen voor 1946 en 1947, waarover niet is of zal worden beschikt. Dit geldt vooral voor die posten, welke zowel in directe als indirecte zin een materiaal intensief karakter dragen — bijv. technische werken, installaties, aanschaffingen, bijdragen in oorlogsschade waarop een bestedingsplicht rust — en voor posten, welke tengevolge van vertraging in de administratieve afwikkeling niet tot uitgaaf kwamen.

Het ligt in de bedoeling om, voorzover kan worden aangenomen, dat het in de loop van 1948 wel mogelijk zal zijn aan deze voorzieningen uitvoering te geven, de daarvoor nodige gelden bij supplettoire begroting aan te vragen onder *gelijktijdige vermindering met dezelfde bedragen van de overeenkomstige artikelen van de begrotingen voor 1946 of 1947.*

Deze methode, welke voor het eerst voor 1948 zal worden

gevolgd, draagt het karakter van het toepassen in de bestaande techniek van de beginselen, welke aan een meerjarige begroting ten grondslag liggen".

Volgens de jongste Millioenennota zou het totaal van deze posten ruim f 254 mln bedragen.

Hieruit mogen wij concluderen, dat hetgeen krachtens de begrotingen van 1946 en 1947 ten hoogste mag worden uitgegeven, stellig niet tot dezelfde bedragen tot werkelijke uitgaven zal leiden. Hieruit volgt dus, dat de tekorten over 1946 en 1947 niet in die mate nadelig zullen zijn als aanvankelijk is geraamd. Men houde echter wel in het oog, dat dit niet betekent, dat er lichtpunten zijn; het is uitsluitend een kwestie van verschuiving naar 1948 en volgende jaren.

Ook met betrekking tot de middelen zullen er verschillen tussen de raming en de werkelijkheid optreden. Weliswaar wordt een zeer belangrijk gedeelte van de belastingen als ontvangst geboekt in het jaar, waarin zij inderdaad zijn geïnd, doch een ander stellig niet minder belangrijk gedeelte — de belastingen, welke volgens kohieren worden geheven — wordt verantwoord volgens het zgn. debiteurenstelsel. Dit betekent, dat bijv. het totaal kohierbedrag van de inkomstenbelasting 1946, voorzover de kohieren worden vastgesteld vóór 1 Januari 1948, geheel als baat van het begrotingsjaar 1946 wordt geboekt, onverschillig op welk tijdstip deze belasting binnenkomt. Hetzelfde geldt voor de vermogensbelasting en in enigszins geringere mate voor de vennootschapsbelasting, de vermogensbelasting voor lichamen en de winstbelasting, voorzover de laatste nog tot aanslagen aanleiding geeft.

Deze wijze van administreren leidt vooral in de jaren 1946 en 1947 tot grote verschillen tussen de op de begroting en rekening te verantwoorden bedragen en de werkelijke ontvangsten.

In de eerste plaats zullen, nu zelfs de definitieve aanslagen over het belastingjaar 1946 niet meer in 1947 kunnen worden opgelegd — gevolg van achterstand bij de belastingadministratie —, de kohierbedragen, welke uit deze definitieve aanslageregeling zouden voortvloeien, zelfs niet ten gunste van 1946 worden gebracht.

Belangrijker is in de tweede plaats, dat er een afwijking is tussen de ramingen van de kohierbelastingen en de werkelijke ontvangsten; de laatste komen eerst later in de Schatkist, doch het zijn juist deze, die invloed kunnen hebben op de veranderingen in de staatsschuld. Weliswaar staat hier in normale tijden tegenover, dat in elk begrotingsjaar ontvangsten binnenkomen op kohieren over vroegere belastingjaren, maar in de jaren 1946 en 1947 zal — althans tot dusver — tengevolge van de reeds genoemde achterstand per saldo minder uit deze kohierbelastingen worden ontvangen dan als „debiteurenposten" in de begrotingen is geraamd. Uit dezen hoofde zou men dus eerder een nog hogere staatsschuld kunnen verwachten in plaats van een lagere, zoals wij deze hierboven summier hebben aangegeven.

Nu is er echter een zeer belangrijke factor, welke oorzaak is, dat de Overheid reeds over belastingontvangsten kan beschikken zonder dat de aanslagen administratief zijn verantwoord; ik doel hier op de zekerheidstellingen. Men overschatte echter de betekenis hiervan niet, omdat de zekerheidstellingen vrijwel uitsluitend betrekking hebben op de belastingjaren 1945 en vroeger. Hetgeen hierboven is gezegd over de achterstand van 1946, kan dus niet worden weggewerkt door de voordelen, welke de zekerheidstellingen geven.

De zekerheidstellingen hebben betrekking op al hetgeen aan inkomsten-, vermogens-, ondernemings-, vennootschapsbelasting e.d. nog verschuldigd is over — ruw gezegd — de boekjaren 1945 en vroeger; hierin zijn ook begrepen de zeer belangrijke bedragen, welke uit hoofde van navorderingen over dezelfde boekjaren alsnog zullen moeten worden betaald. Verder zijn in de zekerheid-

stellingen in verschillende gevallen enige vooruitbetalingen opgenomen op de vermogensaanwasbelasting en de vermogensheffing ineens.

Het totaal aan zekerheidstellingen geïnde bedrag bedroeg op 30 Juni 1947 f 1.756 mln, waarvan op genoemde dag reeds f 228 mln was verrekend met inmiddels opgelegde aanslagen. Wij moeten het verschil tussen deze twee bedragen (f 1.528 mln) in aanmerking nemen. Men bedenke dus, dat in dit bedrag enerzijds bedragen zitten, welke in feite in de begrotingen als baat van directe belastingen zijn verwerkt, anderzijds bedragen, welke op de geraamde tekorten geen invloed hebben. De laatstbedoelde bedragen zijn uiteraard in de eerste plaats die, welke zullen zijn gestort als vooruitbetalingen op de vermogensaanwasbelasting en de vermogensheffing ineens; bovendien behoren tot deze categorie bedragen wegens achterstallige belastingen en wegens navorderingen, *hoger* dan bij de raming van de middelen over de jaren 1945, 1946 en 1947 in aanmerking is genomen. Men kan nl. uit het verloop van de zekerheidstellingen wel enigszins afleiden, dat vermoedelijk aan navorderingen en achterstallige belastingen veel meer zal binnenkomen dan men aanvankelijk heeft geraamd; het is enkel nog de vraag, op welk jaar deze extra baten administratief terecht zullen komen, omdat dit grotendeels afhangt van het tempo, waarin de fiscus de achterstand kan inhalen.

In elk geval hebben de zekerheidstellingen tot een bedrag van naar schatting f 0,8 à f 1 mrd de *schuldpositie* van de Staat gunstig beïnvloed. In feite is het zó, dat een groot deel van deze zekerheidstellingen — zelfs het gedeelte, dat op de achterstallige belastingen en navorderingen betrekking heeft en dat dus dient ter financiering van de gewone dienst van 1945-1947 — met „geblokkeerd" schatkistpapier en met inschrijvingen in het Grootboek 1946 is betaald, zodat „oude" schuld is afgelost.

Maar er is nog een zeer belangrijk punt, hetwelk invloed kan uitoefenen bij onze berekeningen, zij het wellicht tot vergroting van het verschil!

Het betreft hier opnieuw de schadevergoedingen. Zoals hierboven reeds is opgemerkt, zijn die per 30 Juni 1945 geraamd op f 3 mrd; ook per 30 Juni 1947 is eenzelfde bedrag als schatting van de schuld uit dezen hoofde in rekening gebracht.

Indien de schuld per deze datum opnieuw is geschat en deze schatting, ondanks hetgeen inmiddels aan schadevergoedingen is uitgekeerd, toevallig weer op f 3 mrd neerkwam, is de schuld per 30 Juni 1945 tot het inmiddels uitgekeerde bedrag te laag geraamd.

Dit onderdeel is, aangezien exacte gegevens ontbreken, zeer moeilijk juist aan te geven. Ik moge volstaan met aan te tekenen, dat het mij juist voorkomt, dat deze schuld reeds per 30 Juni 1945 is opgenomen, omdat de verplichting tot het vergoeden van schaden toen materieel reeds bestond. Zoals vanzelfsprekend, kunnen in de schattingen van f 3 mrd fouten zitten, zoals het ook duidelijk is, dat deze schattingen zullen moeten worden herzien, indien de Overheid de schaden geheel of ten dele gaat vergoeden tegen een waarde, die hoger ligt dan op 9 Mei 1940.

Tenslotte ligt er een verschil in de afboeking van de markenvordering, welke ingevolge de wet van 30 Augustus 1946 door de Staat is overgenomen.

In de eerste plaats blijkt uit de uiteindelijke afrekening, dat de guldenswaarde van het rijksmarkentegoed van De Nederlandsche Bank bedroeg f 4.471 mln; hierop is in mindering gebracht hetgeen de Bank op haar rijksmarkenbezit reeds had geïncasseerd, zijnde f 147,3 mln. De Staat nam dus als schuld over f 4.323½ mln, hetgeen dus f 177 mln minder is dan per 30 Juni 1945 en per 31 October 1946 was geschat.

Verder is bij de overneming een gedeelte gefinancierd door winst, welke de Bank maakte bij herwaardering van

haar goudbezit, welke winst zij aan de Staat zal afdragen; hiermede is gemoeid f 236,9 mln, welke niet onder de ontvangsten op de begroting zijn geraamd. Het laatste is wel het geval met de winst op de geldzuivering (f 200 mln), zodat het laatste bedrag geen aanleiding geeft tot enige correctie. Uit het voorgaande volgt dus, dat per saldo de afrekening van de markenvordering een bedrag van ongeveer f 0,4 mrd verschil geeft, hetwelk niet rechtstreeks uit de stand van de schulden en uit de tekorten voortvloeit.

Al met al kan ik van de hierboven *veronderstelde* stijging van de staatsschuld tussen 30 Juni 1945 en 30 Juni 1947 met f 4 mrd alsnog verklaren, dat

minder behoefde te worden geleend wegens het niet in de begroting verantwoord van alle zekerheidstellingen	±	f 0,9	mrd
verschil in de markenvordering	„	0,2	„
winst op de goudvoorraad, niet opgenomen in de begroting	„	0,2	„
verschuiving van uitgaven van 1946 en 1947 naar 1948 en volgende jaren	„	0,2	„
		<u>f 1,5</u>	<u>mrd</u>

Er blijft dan nog een verschil van f 4 — f 1½ = f 2½ mrd, hetwelk de werkelijke stijging van f 0,8 mrd belangrijk overtreft.

Hierboven werd reeds opgemerkt, dat in het tijdvak 1 Januari 1940 tot 30 Juni 1945 een verschil in omgekeerde richting werd geconstateerd. In verband hiermede wil ik nog een korte opstelling geven van de stijging van de schuld zoals die kon worden verwacht over het gehele tijdvak van 1 Januari 1940 tot 30 Juni 1947. Deze opstelling luidt:

bruto schuld 1 Januari 1940	f 4,2	mrd
bij: te verwachten stijging tot 30 Juni 1947		
uit hoofde van tekorten 1940/45	f 13	mrd
tekort 1946 (tot 30 Juni 1947) geraamd	2	„
tekort 1947 (tot 30 Juni 1947) geraamd	0,2	„
	<u>f 15,2</u>	<u>mrd</u>
bij: verlies op markenvordering	f 4,3	mrd
verlies wegens nog te betalen aan schadevergoedingen per 30 Juni 1947	3	„
	<u>7,3</u>	<u>„</u>
	<u>f 22,5</u>	<u>mrd</u>
af: winst goudvoorraad	f 0,2	mrd
verschuivingen uitgaven 1946 en 1947 naar 1948	0,2	„
	<u>0,4</u>	<u>„</u>
	<u>22,1</u>	<u>„</u>
	<u>f 26,3</u>	<u>mrd</u>
bij: te verwachten stijging wegens hoger bedrag aan banksaldi, enz., per 30 Juni 1947 dan per 1 Januari 1940	3,2	„
	<u>f 29,5</u>	<u>mrd</u>
af: aflossingen tussen 1 Januari 1940 en 30 Juni 1947	1,6	„
	<u>f 27,9</u>	<u>mrd</u>
af: schuldpositie verbeterd uit zekerheidstellingen	0,9	„
te verwachten bruto staatsschuld per 30 Juni 1947	<u>f 27</u>	<u>mrd</u>

De werkelijke brutoschuld per 30 Juni 1947 bedroeg f 26,2 mrd, zodat ook hier tenslotte nog een verschil van ongeveer f 0,8 mrd blijft bestaan. Aan de hand van de gepubliceerde gegevens kan ik niet concreet aangeven waaraan deze lagere stijging moet worden toegeschreven, doch naar mijn mening wordt het verschil grotendeels beheerst door:

a. fouten in de schattingen, welke ik voor een goed begrip van de materie noodzakelijk moest maken; deze fouten kunnen bij gebrek aan voldoende gegevens stellig belangrijk zijn;

b. de uitkeringen en schulden wegens oorlogsschade; ook hier kan het om grote posten gaan;

c. de mogelijkheid van het veel belangrijker terugblijven van de werkelijke uitgaven over 1946 en 1947 — althans tot 30 Juni 1947 —, vergeleken bij de ramingen, tengevolge van de omstandigheid, dat tal van toegestane

uitgaven — zelfs meer dan de hierboven bedoelde f 254 mln — geen werkelijkheid kunnen worden wegens gebrek aan materiaal, achterstand, enz.

Ik heb gemeend, dat ik, ondanks het gebrek aan nauwkeurige gegevens, goed zou doen het bovenstaande te publiceren.

M. SMEETS.

MARSHALL-PLAN, I.T.O. EN TOL-UNIE.

Het zou niet te verwonderen zijn, indien, temidden van de veelheid van berichten, het onderling verband tussen de verschillende plannen, conferenties en maatregelen betreffende internationale economische samenwerking voor degene, die zich hierin niet kan verdiepen, enigszins vaag en troebel begint te worden. Veel heeft men gelezen over de Tol-Unie met België, verschillende malen zijn artikelen verschenen over de conferenties van Londen, Genève en, straks, Havana over het afbreken der zgn. handelsbelemmeringen; thans leest men telkens over het Marshall-Plan. Wat is de zin van dit alles, wat is het verband, hoe moet men zich hier combinaties denken?

Om op deze begrijpelijke vragen een antwoord te geven, is het zaak zich niet in gedetailleerde beschouwingen te verliezen of technische moeilijkheden te belichten, doch de hoofdlijnen uiteen te zetten, die voor het verkrijgen van een duidelijk beeld onmisbaar zijn.

In de eerste plaats dan: I.T.O. en Marshall-plan vullen elkaar aan en zijn geen los naast elkaar staande, zo niet elkander doorkruisende, plannen. Het Marshall plan werkt op de grondslag van het I.T.O.-Charter.

De I.T.O.

De International Trade Organisation beoogt de gelegenheid te scheppen voor internationaal overleg over de buitenlandse handel op de grondslag van een tweetal internationale overeenkomsten, namelijk een algemeen Handvest of Charter, en daarnaast een algemene overeenkomst over verlaagde Tarieven en Preferenties. De strekking van deze laatste overeenkomst behoeft weinig commentaar. Weliswaar worden enige algemene bepalingen uit het Handvest overgenomen — in verband met de afzonderlijke, eerdere inwerkingstelling dezer overeenkomst werd dit gewenst geacht — maar in hoofdzaak toch dient deze overeenkomst tot het vastleggen van het resultaat der tussen 18 landen plaatsgevonden multilaterale onderhandelingen over verlaging van invoerrechten en preferenties. De barrière der hoge tarieven wordt hiermede geacht genomen te zijn. In hoever dit werkelijk het geval is, moet worden afgewacht: het resultaat der onderhandelingen is nog niet bekend.

Terugkerende tot de eerstgenoemde der beide overeenkomsten, waarover het hier gaat, het Handvest der I.T.O., kan de strekking daarvan in de eerste plaats worden samengevat als een poging de overige barrières, die in de wedloop van de internationale handel zijn opgericht, te nemen. Deze overige barrières echter zijn veel minder concreet dan de in cijfers uitgedrukte invoerrechten; vandaar dat men de eerstgenoemde heeft getracht te regelen door een samenstel van regelen en door het scheppen van een organisatie voor de toepassing daarvan.

Is deze doelstelling, het wegnemen of althans het verminderen en het regelen van handelsbelemmeringen, in wezen negatief, daarnaast bevat het Handvest ook positieve bijdragen tot de ontwikkeling van de wereldhandel. Als zodanig gelden de hoofdstukken over bevordering van werkgelegenheid en economische ontwikkeling, over beperkende handelspraktijken en over overeenkomsten betreffende basisproducten.

Intussen behelst dit alles een aantal regelen, waarvan de strekking ongetwijfeld is de internationale handel te bevorderen. Het grijpt echter niet materieel in, d.w.z.

er staan geen dingen in het Handvest, die de economie van bepaalde landen in concreto, met materiële middelen, met geld of met goederen er bovenop helpen. Bij toepassing dezer regelen zal men er dus, uitgaande van de aanwezige toestand, er met eigen middelen moeten komen. Een langzame ontwikkelingsgang derhalve.

Het Marshall-plan en de I.T.O.

Het Marshall-plan nu beoogt iets geheel anders, namelijk een verhaasting van die ontwikkelingsgang t.a.v. een bepaalde groep landen, en wel: 1e. door toevoer van materiële middelen, 2e. door het treffen van een aantal concrete maatregelen. Het zijn deze maatregelen, welke toepassing de regels van het I.T.O.-Handvest raken en daaraan onderworpen zijn; maar zij komen er niet mede in conflict. Hiermede is de kern van het verband, dat wij wilden toelichten, geschetst.

In dit verband zit een eigenaardigheid. Het Handvest heeft, in het algemeen en afgezien van alle mogelijke uitzonderingen en „escape-clauses”, onmiskenbaar de tendens tot bevordering van vrijhandel, of althans van, zoals men met het oog op al die uitzonderingsbepalingen liever zegt, vrijere handel. Als zodanig tendeert het dus naar aanvaarding van een internationale arbeidsverdeling, zoals die met inachtneming van zekere beperkingen uit het bestel der deelnemende landen voortvloeit. Voor de Europese landen is dat bestel niet anders dan de droevige staat, waarin zij na de oorlog nu eenmaal yerkeren. Zou men deze toestand als een harde realiteit zien, dan zou Europa met één klap zijn neergestort op een oneindig veel lager levensniveau dan waaraan het gewend was en het zou op de basis van het Handvest moeten proberen zich, zonder kunstmiddelen, evenals vele eeuwen geleden, geleidelijk weer naar boven te werken.

Dit ware voor de betrokken volken nauwelijks te aanvaarden, noch te verwerken. Na de oorlog heeft men dan ook in allerlei vorm pogingen gezien — pogingen, waarvoor Europa niet dankbaar genoeg kan zijn — om dergelijke onaanvaardbaar harde consequenties te voorkomen, althans op te vangen, althans uit te stellen. Het Marshall-plan is een dergelijke poging. Wellicht de grootste. Wellicht de laatste. Maar in wezen is het een kunstmatig ingrijpen tot verhoging van het niveau, waarop de Europese landen aan de internationale handel op de voet van het Handvest zullen kunnen deelnemen, en als zodanig anders van aard dan de algemene gedachte, die aan het Handvest ten grondslag ligt. Het zal moeten blijken, of dit zich met elkaar verdraagt.

De Tolunie-gedachte.

Het zal na het voorgaande duidelijk zijn, dat, wanneer het Marshall-plan 1e. toevoer van materiële middelen en 2e. het treffen van bepaalde maatregelen medebrengt, een wisselwerking tussen die twee ontstaat. Bij het treffen van maatregelen ter bevordering van die wisselwerking, van welke het al of niet slagen goeddeels zal afhangen, is het evenzeer duidelijk, dat veel van de Europese landen zelf zal moeten uitgaan. Eén van de voornaamste dingen, die daartoe in aanmerking komen, is de vraag naar economische integratie. De vorm, die daarvoor het meest in aanmerking komt en die als geoorloofd is erkend, ook in het I.T.O.-Handvest, bestaat uit het sluiten van een douane- of tol-unie.

Op deze weg zijn Nederland, België en Luxemburg reeds vóórgestaan. Hun douane-unie is beklonken. Het spreekt vanzelf, dat zij daarom in een bijzondere positie verkeren, indien thans de toepassing van deze gedachte in groter verband aan de orde is gesteld. Bij de bestudering van deze mogelijkheden zal dan ook ongetwijfeld blijken, hoe wijs de beslissing van 5 September 1944 is geweest en van hoeveel belang de sindsdien behaalde voorsprong.

Mr A. VAN KLEFFENS.

DE MONETAIRE SITUATIE IN NEDERLANDS-INDIË.

Een medewerker schrijft ons:

Onder het hoofd „De monetaire chaos in Nederlands-Indië” werd in het op 11 Juli 1947 verschenen nummer van dit blad een korte schets gegeven van de monetaire situatie in Nederlands-Indië, zoals deze zich in het eerste halfjaar van 1947 had ontwikkeld. Het komt nuttig voor, om thans — circa vier maanden later — de situatie op dit voor het economisch leven zo belangrijke terrein andermaal in beschouwing te nemen. Met name vraagt de aandacht, of en in hoeverre de op 20 Juli jl. ingezette en vervolgens enige weken nadien ontijdig onderbroken politieke actie, de monetaire verhoudingen heeft beïnvloed.

Het navolgende overzicht van de „zwarte” noteringen te Batavia voor een aantal niet als „wettig” erkende betaalmiddelen, welk overzicht aansluit op dat, weergegeven in bovengenoemde beschouwing van 11 Juli 1947, geeft op deze vraag slechts ten dele een antwoord. Daarnaast zal moeten worden nagegaan, welke maatregelen op monetair terrein in de herbezette gebieden zijn genomen en in hoeverre deze het beoogde effect hebben gesorteerd.

Zwarte-marktnoteringen te Batavia (uitgedrukt in Nica-guldens per 100)

	31/5	1/7	22/7	30/7	29/8	15/9
Oud Javasche Bankpapier (coupures f 10 en hoger)	68	64	65	66	65	58
Idem (coupures f 5)	75	80	78	78	69	62
ORI-geld (coupures f 5 en hoger ¹⁾	33	27	13	13	10/15	10½
Idem (coupures f 1)	58	40	15	20	17	14
Goud (per gram)	27,—	35,—	33,—	19,—	23,—	24,—
U.S. dollar-bankpapier (p. \$)	17,—	22,—	18,50	11,—	12,50	14,—
Sterling bankpapier (p. £ sterling)	50,—	63,—	50,—	36,—	32,—	30,—
Nederl. bankpapier (p. gulden)	2,10	2,50	1,80	1,30	1,60	1,70

De noteringen voor het Oud Javasche Bankpapier tonen, na in de periode van de politieke actie vrijwel ongewijzigd te zijn gebleven, met name sedert medio Augustus plotseling een scherpe daling. Deze wordt voornamelijk toegeschreven aan een sterk toegenomen aanbod — vnl. uit de herbezette gebieden — daarnaast ook aan een verminderd vertrouwen.

Het ORI-geld onderging zijn grote daling in de weken direct aan de politieke actie voorafgaande. De wetenschap, dat bij slagen dezer actie de aanwendingsmogelijkheden voor ORI-geld te Batavia zeer beperkt zouden worden, bracht velen er toe zich van hun bezit te ontdoen. De eerste dagen der actie kwam er geen notering tot stand; daarna vond er weer regelmatig handel in dit papier plaats. Veel belangrijker is het koersverloop van ORI-geld in de herbezette gebieden; hierop wordt nader teruggekomen.

De noteringen van goud en vreemd bankpapier ondergingen in de laatste week van Juli een scherpe daling, hetgeen een groter vertrouwen in de Nederlands-Indische gulden demonstreerde. Sedertdien ging deze verbetering voor goud en dollar-bankpapier ten dele weder verloren; sterling-bankpapier daarentegen liep nog verder terug, waaraan de beperkende maatregelen van de Britse Regering terzake van de convertibiliteit van sterling en het daardoor verminderde vertrouwen in deze valuta wel niet vreemd zullen zijn.

De militaire zijde van de politieke actie was met zeer veel zorg voorbereid, met als resultaat, dat het rendement van deze actie tot op het moment, dat zij moest worden

¹⁾ ORI-geld, d.i. Oewang Repoebliek Indonesia, door de Republiek met ingang van 1 November 1946 vnl. op Java in omloop gebracht. Dit geld is door het Nederlands-Indische Gouvernement niet als wettig betaalmiddel erkend; evenmin echter is wat betreft Java en Sumatra het benutten van dit geld strafbaar gesteld (zie „E.-S.B.” dd. 11 Juni jl., blz. 474).

onderbroken, zeer bevredigend is geweest. Ook op financieel en economisch gebied waren verstrekkende voorbereidende maatregelen getroffen, welke zonder uitzondering gericht waren op een zo spoedig mogelijk weder in normale banen leiden van het economisch leven, waarbij een herstellen van het economisch verkeer met de reeds onder Nederlands gezag staande gebieden begrijpelijk de speciale aandacht had. De beraamde maatregelen op monetair gebied laten zich zeer in het kort als volgt samenvatten:

1. „Het republikeinse geld, zowel als het nog aan te treffen Japane invasiegeld, zal volledig worden genegeerd, m.a.w. dit geld zal noch worden gebruikt bij betalingen door het Leger en de civiele autoriteiten, noch uit welken hoofde ook in betaling aangenomen of ingewisseld”.

Het republikeinse geld zou niet zonder meer worden waardeeloos verklaard, doch aan zichzelf worden overgelaten; de verwachting was, dat het op deze wijze snel terrein zou verliezen.

2. „Betalingen voor door de bevolking te leveren producten en te verrichten arbeidsprestaties en andere diensten zullen worden betaald met Nica-geld, het nieuwe Javasche Bankpapier en metalen pasmunt”.

3. „Oud-Javasche Bankpapier en oude muntbiljetten zullen niet worden ingewisseld”.

4. „Goederen essentieel voor de voorziening in de eerste behoeften der bevolking, voorzover niet ter plaatse voortgebracht, zullen onmiddellijk in ruime mate ter beschikking worden gesteld, mede om op deze wijze het bezit van de onder 2 genoemde wettige betaalmiddelen voor de bevolking aantrekkelijk te maken en daarmee de bereidheid tot het leveren van producten en het verrichten van arbeid te vergroten”.

5. „De prijzen, aan te leggen bij het opkopen van producten en bij de verkoop van verbruiksgoederen, worden meteen vastgesteld op een niveau, hetgeen in overeenstemming is te achten met het wereldprijsspeil, terwijl op een handhaven dezer prijzen scherp wordt toegezien”.

6. „De arbeidslonen enz., worden vastgesteld in overeenstemming met het onder vorig lid bedoelde prijspeil”.

De grondgedachte van het schema was alleszins gezond. Niet meer geld in circulatie brengen dan strikt nodig, de arbeidslust en de productiviteit zoveel mogelijk prikkelen en het prijzen- en kostenpeil zo laag mogelijk houden. In dit laatste lag de sleutel voor de oplossing van het probleem der in de laatste maanden steeds groter geworden afwijking tussen de interne en de externe waarde van de Nederlands-Indische gulden. Slechts door het beschikbaar komen uit de herbezette gebieden van belangrijke voorraden rijst en andere primaire levensbehoeften tegen normale prijzen zou de noodzakelijke daling van de kosten van levensonderhoud in de grote steden op Java, Sumatra en in Oost-Indonesië en Borneo kunnen worden bereikt en daarmee kunnen worden afgewend het zich reeds manifesterende gevaar van een niet meer rendabel zijn en daardoor teruglopen van de voortbrenging in deze gebieden van rubber, copra en andere exportproducten.

De met de uitvoering van deze taak belaste organen — de Departementen van Financiën en Economische Zaken, De Javasche Bank en de andere banken, de Nigieo en het Voedingsmiddelenfonds — hadden kernformaties gevormd, welke onmiddellijk achter de troepen aan haar werkzaamheden zouden beginnen.

De in de eerste week der politieke actie opgedane ervaringen door deze kernformaties motiveerden een redelijk optimisme.

In de grote steden resulteerde het inzetten van de politieke actie in een niet te onderschatten herstel van vertrouwen in het Nederlandse Gezag en daarmee in de Nederlands-Indische gulden, mede tot uitdrukking komende — zoals reeds gememoreerd — in scherpe prijsdalingen op de verschillende zwarte markten. Veel be-

langrijker echter is, dat in Cheribon, de Oosthoekhavens en andere gedurende de eerste week der actie bezette gebieden, de situatie op monetair en economisch gebied blijkens ontvangen rapporten zich inderdaad begon te ontwikkelen volgens de ontworpen richtlijnen. Het Nederlands-Indische geld werd door de bevolking onmiddellijk als ruilmiddel geaccepteerd, waartegenover het ORI-geld overeenkomstig terrein verloor en in waarde daalde tot 5 à 10 cent Nederlands-Indisch geld per roepiah. De bereidheid tot het aangaan van zakelijke transacties en tot het verrichten van arbeidsprestaties was bevredigend, terwijl de door Economische Zaken vastgestelde lonen en prijzen in Nederlands-Indisch geld een aanvaardbare werkbasis bleken te vormen. Een geleidelijk groeiende stroom van voedingsmiddelen begon zich derhalve uit het binnenland te richten naar de vier grote steden op Java, waar dan ook de kosten van levensonderhoud een eerste apprecieerbare daling ondergingen.

De in de aanvang alom getoonde bereidheid tot „samenwerking” vond voor alles haar basis in vertrouwen in het Nederlandse Gezag, vertrouwen, dat dit Gezag de aangevangen taak zou voltooien, vervolgens rust en orde zou blijven handhaven en derhalve de bevolking de zolang ontbeerde bescherming zou bieden tegen terreur, roof, enz.

Alleen reeds het *gerucht*, dat het niet de bedoeling was geheel Java te bezetten, was voldoende om de aanvankelijke bereidheid tot samenwerking in vele gevallen tot een houding van „afwachten” te doen verkeren; toen inderdaad op 4/5 Augustus de politieke actie voortijdig werd gestaakt en vervolgens de republiek, gesterkt door de morele steun welke zij internationaal — mede van de Veiligheidsraad — ontving, overging — met negatie van het „cease fire” — tot een breed opgezette zeer geraffineerde politiek van terreur en intimidatie, werd niet alleen de houding van „afwachten” vrij algemeen, doch sloeg in vele gevallen zelfs om tot bewuste non-coöperatie en tegenwerking.

Het streven bleef, voort te gaan langs de lijnen der uitgestippelde monetaire en economische politiek; de daarbij te overwinnen weerstanden werden echter steeds groter, terwijl in meerdere gevallen zelfs veel van het aanvankelijk bereikte weder verloren ging. De politiek van intimidatie en wraakneming werkte steeds verder door en maakte het voor steeds groter groepen goedwillenden fysiek onmogelijk te blijven samenwerken; zelfs bleek het op meerdere plaatsen niet langer mogelijk de distributie van textiel en andere goederen voort te zetten, omdat de bevolking eenvoudig de betreffende goederen niet in haar bezit durfde te hebben. De consequenties op monetair gebied waren evident. Het Nederlands-Indisch geld verloor zienderogen terrein; zij, die dit geld om enigerlei reden moesten accepteren, waren er slechts op bedacht het zo snel mogelijk weder af te stoten. Het „veilige” ORI-geld heroverde zijn plaats, hetgeen zich manifesteerde in een waardestijging tot 15 cent en zelfs 25 cent Nederlands-Indisch geld per roepiah, afhankelijk van de mate, waarin het bezit van Nederlands-Indisch geld risico's bood. Belangrijke interlocale verschillen in de koersverhouding Ned.-Indisch geld : republikeins geld traden op, bijv. tussen Malang en Soerabaia, hetgeen tot een levendige arbitrage aanleiding gaf, waarvan enkelen profiteerden ten koste van de massa.

In de hoop, daarmee een volkomen vastlopen van de breed opgezette plannen tot wederinschakeling van de herbezette gebieden in het economisch leven te voorkomen, heeft toen de Nederlands-Indische Regering gemeend het aanvankelijk ingenomen en als enig juiste aan te merken standpunt van een volledig negeren van het republikeinse geld te moeten prijsgeven.

In een op 18 Augustus van de Lt.-Gouverneur-Generaal aan de Recomba's uitgegaan telegram zijn deze gemachtigd in hun gebieden de gelegenheid open te stellen tot een beperkte inwisseling van ORI-geld tegen Nica-geld

op basis van een koers van 5 cent per roepiah. De inwisselingsmogelijkheid is in die zin beperkt, dat per gezinshoofd niet meer zou mogen worden aangeboden dan 200 roepiah en dat de gelegenheid tot inwisseling slechts gedurende vier weken van de datum der afkondiging door de verschillende Recomba's af zou worden geboden. Een controle op het eerste zou reeds niet mogelijk zijn in normale tijden, laat staan onder de huidige chaotische verhoudingen, zodat de waarde van deze limite wel zeer problematiek is. De tijdsbeperking houdt verband met het inderdaad niet te onderschatten gevaar van invoer van ORI-geld uit de overgebleven republikeinse gebieden; ook echter binnen deze termijn zal de republiek alle gelegenheid hebben desgewenst de door Nederland herbezette gebieden vol te stoppen.

Principieel beschouwd betekent de boven omschreven maatregel een officiële erkenning door de Nederlands-Indische Regering van het ORI-geld. Het beperkte karakter van de inwisselbaarheid doet hieraan niets af; nu de Regering eenmaal het beginsel van de inwisselbaarheid heeft aanvaard, zal zij, naar moet worden gevreesd, wanneer de „politieke noodzaak” hiertoe aanwezig wordt geacht, ook bereid zijn verder te gaan op de ingeslagen weg. Tot welke consequenties een en ander zal kunnen leiden, laat zich thans nog niet overzien; voor de positie van de Nederlands-Indische gulden kunnen zij slechts nadelig zijn.

De doelstelling van de Regering met deze „politiek-financiële” maatregel is voor alles geweest, de kleine man tegemoet te komen, die, aangezien hij door omstandigheden geen of onvoldoende gelegenheid had om Nica-geld te verwerven, niet in staat was zich de met Nica-geld te betalen distributiegoedert — w.o. textielen — aan te schaffen, noch gebruik te maken van de verschillende vormen van dienstverlening — spoorwegen, posterijen, enz. — van het Gouvernement.

De republiek interpreteert deze maatregel als een nieuw bewijs van zwakheid van de Nederlands-Indische Regering en zal zeker trachten hieruit politiek en financieel „munt” te slaan.

De maatregel kwam af op een moment, dat in vele gebiedsdelen de terreur van de republiek haar hoogtepunt bereikte. Dit maakte het willen gebruik maken van de geboden inwisselingsmogelijkheid voor zeer velen op zich zelf reeds tot een daad, waartoe moed nodig was. Daarnaast echter was de vastgestelde inwisselingskoers ad 5 pC dusdanig weinig aantrekkelijk, dat ook op grond van economische overwegingen de maatregel slechts incidenteel effect heeft gesorteerd. Tekenend in deze is dan ook wel, dat medio September het Regeringsbesluit terzake van de inwisseling door de Recomba voor Oost-Java zelfs nog niet was afgekondigd. De politieke nadelen hiervan werden bepaald groter geacht dan de voordelen.

Andere inbreuken op het aanvankelijk aanvaarde beginsel van negatie van het ORI-geld zijn tot dusver geweest: het Regeringsbesluit, dat onder bepaalde omstandigheden — nl. wanneer de inwisseling technisch niet uitvoerbaar zou zijn — in distributie gebrachte textielgoedert eveneens in ORI-geld kunnen worden betaald, voorts, dat men dit geld incidenteel heeft gebezigd bij de opkoop van producten, dat het hier en daar is geaccepteerd als betaling voor passare en andere retributies, enz. Deze laatste meer incidentele overtredingen moeten meer worden toegeschreven aan tegenwerking bij locale Indonesische instanties, onjuiste interpretatie van voorschriften en onvoldoende inzicht in monetaire aangelegenheden.

De vraag rijst uiteraard, of het beperkt inwisselbaar verklaren van het ORI-geld de enige mogelijkheid was voor de Indische Regering om het door haar beoogde — hierboven uiteengezette — doel te bereiken. Een suggestie, aan de Regering gedaan, om, indien zij een tegemoetkoming jegens houders van het ORI-geld onvermijdelijk

achte, zulks dan te doen in de vorm van een beperkte schadevergoeding, onder gelijktijdig afleggen van een verklaring, dat de Nederlands-Indische Regering het ORI-geld niet erkent en hiervoor derhalve geen enkele consequentie aanvaardt, is niet overgenomen; naar moet worden aangenomen om redenen van politieke aard.

Indien men het voorgaande in een conclusie wil samenvatten, dan kan deze helaas slechts luiden, dat de gunstige invloed, welke, naar op goede gronden mocht worden verwacht, de politieke actie op de monetaire situatie in Nederlands-Indië zou kunnen hebben, althans tot dusverre heeft zeer bepaald niet heeft verwezenlijkt; met name heeft zich vooralsnog niet in voldoende mate gematerialiseerd de zo noodzakelijke daling in de kosten van levensonderhoud en daarmee van het lonen- en kostenpeil in het algemeen door het in ruimere mate beschikbaar komen tegen redelijke prijs van rijst e.a. primaire voedingsmiddelen uit de herbezette gebieden. Het op gang komen van het handelsverkeer met het binnenland is een absolute voorwaarde voor een beteugeling van het thans op gang zijnde inflatieproces en voor het wegnemen van de als gevolg daarvan ontstane belangrijke afwijking tussen de interne en externe ruilwaarde van de Nederlands-Indische gulden, welke afwijking fnuikend is voor de exportmogelijkheden en daarmee voor de Indische deviezenpositie.

Het in het voorgaande geschetste beeld is somber; een verbetering kan slechts optreden, wanneer de Regering, langs welke weg ook, orde en rust op Java en Sumatra weet te herstellen. Vertrouwen in een straf en continu regeringsbeleid zal resulteren in vertrouwen in het door deze Regering in circulatie gebrachte geld, hetgeen op zijn beurt weer nodig is om de verschillende raderen van het economisch leven in beweging te brengen en te houden.

VRIJLATEN VAN DE HANDEL IN BONNEN. ONGEWENST.

In het nummer van 25 Juni der „E.-S.B.” bepleitte Dr C. N. F. Swarttouw in een knap opgezet betoog de legalisering van de handel in bonnen. Uitbanning van — althans een groot stuk — zwarte handel, ruimere schakering in de mate van individuele behoeftenbevrediging, opheffing van de „spanning tussen lonen en prijzen”, een verbeterde bestaansbasis voor de handeldrijvende middenstand en bezuiniging op het ambtelijk apparaat, dat zijn zo een aantal van de verlokkelijke perspectieven, welke ons in Dr Swarttouw's voorstel worden voorgetoverd.

Wij mogen de redactie van dit tijdschrift en Dr Swarttouw dankbaar zijn voor het feit, de problematiek der alledaagse zorgen — en ergernissen! — van iedere Nederlander op deze wijze ter discussie te hebben gesteld.

Lonen en prijzen.

Bepalen wij ons standpunt tegenover het pleidooi van Dr Swarttouw, dan vraagt allereerst de mogelijkheid van opheffing van de spanning tussen lonen en prijzen de aandacht. Laten wij vooralsnog in het midden, of deze verbetering zich na verwezenlijking van Dr Swarttouw's voorstel zal realiseren, dan constateren wij in ieder geval het volgende: de sociale spanningen in Nederland ontspruiten minder aan een wanverhouding tussen lonen en prijzen dan wel aan de grote afstand tussen materiële en geestelijke behoeften enerzijds en de stroom der beschikbare bevredigingsmiddelen anderzijds. Leggen wij bijv. naast elkaar de indexcijfers van lonen en prijzen van het C.B.S. en de kortelings verschenen Consumptienota van het Centraal Planbureau, We zien dan, dat het indexcijfer der lonen voor de vier belangrijkste groepen van industrie-arbeiders gestegen is tot 192,5; de kosten van levensonderhoud

staan op ca. 198. Duidt deze verhouding op een zekere mate van evenwicht tussen prijzen en inkomens, anderzijds openbaart de Consumptienota de gaping tussen hetgeen ons in 1947 ter beschikking staat — beter gezegd misschien (!) ter beschikking staat — en de aanwezige behoeften onzer bevolking. Ons volk vraagt in dit jaar 12,3 milliard gulden aan goederen en diensten en het zal zich slechts voor om en nabij 6,4 milliard gulden kunnen verwerven. Voor deze harde feiten is geen „troost”, in welke vorm dan ook, te vinden; wij hebben ze te aanvaarden, omdat hun oorzaak aan de ene kant ligt in de opgelegde nationale en internationale oorlogsverarming en aan de andere kant in een vergroting van het totale complex aan behoeften, waarvan ons volk zich bewust is en waarin het dus voorziening verlangt. Wat dit laatste punt betreft, o.i. staat wel vast, dat „men” veeleisender is dan voor de oorlog; de tijd, dat honderdduizenden gezinnen zich zonder in opstand te komen neerlegden bij een levenspeil, dat zowel in absolute als in relatieve zin laag was, is voorbij. Achteraf kunnen wij ons wellicht verwonderen over de apathie, welke in de jaren tussen 1930 en 1939 zowel in de arbeidersklasse als in de kringen der kleine middenstanders viel waar te nemen, voor de huidige en komende tijd mag en kan men een dergelijke houding niet meer verwachten. Oorlog en bezetting drukten daarvoor te diep hun radicaliserend stempel in het bewustzijn der werkende en opgroeiende generaties.

Zoals gezegd: wij hebben dat alles te aanvaarden. En aanvaarding betekent, dat in ons maatschappelijk bestel de consequenties eensgezind door Regering en volk worden getrokken. Consequenties, welke niet liggen op de door Dr Swarttouw aangewezen weg terug naar een herstel der welvaartsverschillen binnen de — ook door hem erkende — beperkte mogelijkheden, doch veeleer in de richting van nivellering in de mate, waarin iedere Nederlander zijn primaire behoeften kan dekken. Dr Swarttouw vraagt „erkenning van een economische realiteit”; naar onze mening gaat hij voorbij aan de werkelijkheid der sociaal-economische eisen, welke in deze dagen aan de economische politiek worden gesteld. Het distributiestelsel tracht althans op het terrein der voorziening aan die eisen te voldoen. Dat het stelsel als zodanig in Nederland niet altijd even gelukkig functioneert — getuige de zwarte handel —, moge o.i. nog geen reden zijn om het principe der distributie nu maar overboord te zetten. Het ware zeker aan te bevelen, om de huidige Nederlandse distributie-organisatie eens scherp onder de loupe te nemen en langs de weg van verbetering in het stelsel tot een vermindering van de zwarte handel te komen.

Doch daar gaat het in Dr Swarttouw's betoog niet om, en hij stelt zijn uitgangspunt eerlijk: de behoeften der individuen zijn ongelijk en dus moet de verdeling van hetgeen de productie oplevert, niet in gelijke doch in ongelijke porties plaatsvinden. Daarop berust dan zijn stelling, dat het de Overheid „*au fond niet aangaat, of iedere individuele consument al dan niet van zijn consumptierechten (geen -plichten), wenst gebruik te maken. De consumptievrijheid is in deze zin nog steeds een onaantastbaar goed*”.

Het schermen met het begrip „vrijheid” is altoos gevaarlijk; er zijn immers slechts weinig begrippen, waarover de meningen zo uiteenlopen als juist over de „vrijheid”. Ook met de zgn. „consumptievrijheid” is dat het geval. Klaarblijkelijk is Dr Swarttouw de mening toegedaan, dat er voor de oorlog consumptievrijheid bestond; het gebruik van de woorden „nog steeds” in voorgaand citaat wijst daarop. Ook voor de oorlog was die consumptievrijheid evenwel voor tallozen van een zeer twijfelachtig karakter, daar zij werd beperkt door een te geringe koopkracht bij de massa. Men mocht wel kopen wat men wilde, doch men kon het zich dikwijls niet veroorloven. Circa 70 pCt van de totale textielconsumptie in Nederland werd opgenomen door 30 pCt van de bevolking. Dr Swarttouw moge dit

statistische feit naar voren brengen als een argument voor de door hem gewenste schakering in de individuele behoeftenbevrediging, wat ons betreft kan zijn illustratiemateriaal even gemakkelijk worden gehanteerd in een requisitoir tegen de vooroorlogse wijze van verdeling der nationale productie. Men behoeft voor het overige naar de schrijvende resultaten op te slaan van het „onderzoek naar de inventaris van door oorlogshandelingen getroffen gezinnen te Rotterdam”¹⁾, om alle bewijzen in handen te hebben, welke het vooroorlogse „vrije” verdelingsysteem ten enenmale veroordelen.

Men kan nu, gelijk Dr Swarttouw, van mening zijn, dat de Overheid — via haar fiscale en sociale politiek, gesteund door particulier liefdadigheidswerk — moet zorgen voor voldoende koopkracht ter benutting van de beschikbaar gestelde consumptiemogelijkheden. Wij zijn het daarmede volstrekt eens, doch betwijfelen, of een dergelijke politiek zonder meer voldoende is.

Hier naderen we het punt, wat Dr Swarttouw's mening en onze opvatting wellicht onoverbrugbaar tegenover elkaar staan. Het is o.i. wel degelijk de taak der Overheid er op toe te zien, dat de stroom der *primaire* consumptiegoederen — levensmiddelen zowel als duurzame gebruiksgoederen — zo gelijk mogelijk over alle individuen wordt verdeeld. Alleen wanneer de primaire behoeften over de gehele linie bij iedereen zo ver mogelijk worden bevredigd, zal de werkende bevolking de kracht kunnen opbrengen, nodig om ons land uit het moeras der armoede te halen. Er wordt in deze dagen veel gesproken over de noodzakelijke opvoering der arbeidsproductiviteit, en terecht. Men kan er zich evenwel van overtuigd houden, dat de fysieke zowel als psychologische voorwaarden voor een zo hoog mogelijke arbeidsproductiviteit in belangrijke mate worden vervuld, resp. behoren te worden vervuld door het gelijkelijk verdelen van de stroom der primaire goederen over alle individuen. Daarbij is de „distributie” het onmisbare complement van de loon- en prijspolitiek, welke laatste voor het instandhouden — en, waar nodig, aanpassen — der koopkracht moet zorgen.

Veronderstel bijv. eens, dat er een vrije handel zou worden toegestaan in boterbonnen. Ongetwijfeld zou het gevolg zijn, dat in sterkere mate dan helaas thans reeds geschiedt, de arbeidersgezinnen hun boterbonnen gaan verkopen aan mensen, die een hoger inkomen genieten. Men mag niet op het standpunt gaan staan, dat die arbeidersgezinnen hun boterbonnen gaan verkopen om hun textielpunten te kunnen honoreren; de loon- en prijspolitiek dient immers om zowel de koopkracht voor boter als die voor textiel in het gezin te brengen. Doch wel moet men vrezen voor het gevaar, dat de opbrengst der boterbonnen zou dienen voor verkrijging van secundaire goederen of diensten. De fysieke volkskracht zou aldus worden geschaad en daarmede de arbeidsproductiviteit.

Dat ook om psychologische redenen de arbeidsproductiviteit zou worden gedrukt door het legaliseren van de bonnenhandel, behoeft nauwelijks betoog.

Een en ander schenkt ons de overtuiging, dat de Overheid uit overwegingen van gemeenschapsbelang wel te maken heeft met de wijze waarop de consumptierechten, belichaamd in de bonnen, worden uitgeoefend.

Betekent dit nu „consumptiedwang”? Geenszins; er zal tot dusverre geen huisvrouw met een laag weeggeld in Nederland zijn geweest, die het verbod van bonnenhandel als consumptiedwang heeft gevoeld, voor zoverre het de bonnen voor primaire goederen betreft. In de gezinnen zelf is er meestal voldoende onderlinge „ruilmogelijkheid” om de al te uniformistische kanten van het distributiestelsel af te slijpen. Men hoede zich toch vooral voor overdrijving der bezwaren, welke aan de voor iedereen gelijke consumptierechten vastzitten! De bezwaren zijn zeker niet gewichtig in de kringen van hen, die tot de lagere inkomensklassen behoren. Zij hebben alle redenen om het principe der

¹⁾ Maandschrift C.B.S., No. 4/5 jaargang 41.

distributie als een weldaad te beschouwen, welke gebreken er overigens aan de toepassing van het principe ook mogen kleven. Neen, de bezwaren komen in de eerste plaats van de zijde van hen, die tot de hogere inkomensklassen behoren. Deze groepen gevoelen het distributiestelsel, annex het verbod van bonnenhandel, inderdaad als een consumptiedwang, omdat aan hen de plicht is opgelegd hun absoluut gebruik en verbruik van primaire goederen te beperken, tot een peil, dat lager ligt dan hun koopkracht. Het „burgerlijke fatsoenscomplex”, waarover Dr Swarttouw zo geestig schrijft, zou bij de hogere inkomensklassen inderdaad worden gereinigd, wanneer zij hun extraatjes buiten het normale pakket op een legale in plaats van op een zwarte markt zouden kunnen kopen. Weegt dat voordeel echter op tegen de bezwaring van het fatsoenscomplex en het gevoel van ontrecting bij vele kleinere burgers, die bij doorvoering van Dr Swarttouw's voorstel openlijk hun bonnetjes op de legale markt te gelde zouden gaan maken?

Inflatiegevaaren.

Het vorenstaande moge duidelijk hebben gemaakt, dat afwijzing resp. aanvaarding van de door Dr Swarttouw geponeerde vrije bonnenhandel kunnen voortvloeien uit totaal verschillende sociaal-politieke inzichten. Dit te constateren legt tegelijkertijd de verplichting op, te trachten het gewraakte voorstel ook langs andere weg te toetsen op zijn schijnbare bruikbaarheid. Bezien wij daartoe in de eerste plaats de vraag, of de zwarte handel bij legalisering van de bonnenhandel zou verdwijnen. Verwacht men met Dr Swarttouw, dat zulks inderdaad en althans voor een groot deel het geval zal zijn, dan moet men ervan overtuigd zijn, dat de voornaamste bron van de zwarte handel thans gelegen is in het aanbod van bonnen door hen, die hun consumptierechten niet willen of niet kunnen uitoefenen. Ons dunkt, dat het bewijs voor deze stelling niet is geleverd. De gevallen van bonnenverkoop, welke de budgetonderzoekingen der statistische bureaux onthullen, kunnen de kwantitatieve betekenis van de bonnenhandel onmogelijk voldoende omlijnen. Veeleer vestigen zij de indruk, dat het met de verkoop van bonnen, als middel om de zgn. spanning tussen lonen en prijzen op te vangen, niet zo'n vaart loopt.

Ofschoon wij onze mening evenmin met cijfers kunnen schragen, wil het ons voorkomen, dat zich slechts een relatief klein deel van de zwarte handel afspeelt in wat wij het horizontale vlak der voorziening zouden willen noemen, door verplaatsing dus van bonnen van de ene naar de andere consument. Gevaarlijker en o.i. kwantitatief veel ernstiger is de aftapping van de goederenstroom langs de verticale weg van producent naar verbruikers. Het is deze bron van zwarte handel, welke men — gelijk ook Dr Swarttouw toegeeft — door legalisering van de bonnenhandel, zoals vanzelf spreekt, niet kan droogleggen.

Doordat Dr Swarttouw zijn betoog niet steunt en niet kan steunen op betrouwbare gegevens omtrent de omvang van de verschillende soorten zwarte handel, krijgt zijn gehele redenering een speculatief karakter, en wordt op min of meer willekeurige wijze alle aandacht geconcentreerd op de bonnenhandel. Gesteld evenwel, dat de legalisering van de bonnenhandel inderdaad tot verschuivingen in het horizontale vlak der consumptie zou leiden, dan zouden er gevaarlijke storingen zijn te verwachten, zelfs wellicht ook, wanneer op het moment van overgang van zwarte naar legale markt de bonnenhandel maar betrekkelijk gering zou zijn.

De drang tot uitgeven van inkomens- of vermogensgeld zou sterk worden aangemoedigd. Zij, die een zeker vermogen bezitten of een inkomen trekken, dat hoger is dan nodig om hun distributiepakket te kopen, zouden een deel van hun overtollige koopkracht niet of niet meer beleggen. Zij kopen immers bonnen en hevelen een deel hunner

koopkracht naar de lagere inkomensklassen over, waar die koopkracht zonder twijfel in de al of niet gerantsoeneerde consumptiesfeer gaat circuleren. Denkbaar is natuurlijk, dat anderen met hogere inkomens het geld voor koop van bonnen niet aan besparingen onttrekken, maar hun uitgaven aan bonnvrije luxe goederen en diensten verminderen. Hoe het ook zij, in ieder geval zou de legale bonnenhandel per saldo een vermindering der besparingen, anders gezegd een vergroting van de totale consumptie, tot gevolg hebben. En voorzover die stijging van de consumptiedrang geen vergroot aanbod van bonnvrije goederen en diensten ontmoet, zal het inflatoire effect zich vooral uitdrukken in de prijzen der niet gerantsoeneerde en aan de vrije prijsvorming overgelaten goederen. Daarop gebaseerde loonacties en verdere prijsstijgingen zouden de volgende etappe inluiden.

Intussen blijft het niet bij dit ene inflationistische gevolg; indien er in een bepaalde bedrijfstak schaarste aan arbeiders is en de lonen zijn aan een plafond gebonden, dan zullen de betrokken werkgevers de aantrekkingskracht van hun onderneming trachten te verhogen door uitdeling van extra bonnen, welke zij op de legale bonnenmarkt kopen. De arbeiders treden op hun beurt weer als aanbidders op de bonnenmarkt op en consumeren langs die weg het geldkapitaal van de onderneming.

Er is dus weinig voorstellingsvermogen voor nodig om te zien, dat het gehele zo moeizaam opgetrokken gebouw van lonen en prijzen zou worden ondermijnd door legalisering van de bonnenhandel.

Er zij op deze inflatiegevaaren in het bijzonder de aandacht gevestigd, omdat Dr Swarttouw ons wil doen geloven, dat een prijsdaling van de bonnen kan worden verwacht, wanneer de risicopremie van de zwarte handel wegvalt; daarnaast suggereert hij de mogelijkheid van een zelfstandige algemene prijsdaling. Dit laatste punt laat hij overigens in het midden en wat de prijzen voor de bonnen betreft menen wij, dat het wegvallen van de risicopremie ten hoogste een bijkomende factor is. In eerste aanleg immers worden de prijzen bepaald door vraag en aanbod en deze beide hoofdfactoren kunnen onderscheidenlijk bij verbod en bij legalisering van bonnenhandel van een ver uiteenlopende orde van grootte zijn. Alleen wanneer zowel bonnenvraag als aanbod bij de overschakeling van zwarte naar legale handel gelijk blijven, zou Dr Swarttouw gelijk krijgen. Deze vóóronderstelling lijkt ons van iedere grond ontbloomt. In het licht van hetgeen hierboven reeds werd betoogd, zou men eerder mogen veronderstellen, dat zich wel grote wijzigingen in vraag en aanbod zullen voordoen. In welke richting deze op het prijspeil der bonnen zullen inwerken, wagen wij niet te voorspellen. Wat de prijsvorming der bonnen betreft, zij tenslotte nog opgemerkt, dat zich hier een uitermate vruchtbaar terrein voor de speculatie opent, met alle gevolgen van heftige prijsbewegingen en grove winsten en verliezen.

Inloed van het systeem op de productie.

Na ons aldus te hebben verdiept in de monetaire en en prijspolitieke aspecten van het vraagstuk, schenken wij vervolgens aandacht aan de nasleep, welke de legalisering van de bonnenhandel in de sfeer der productie met zich zou brengen. Dr Swarttouw gaat uit van de praemisse, dat de Overheid ervoor zorgt, productie- en consumptie — beide in bonnen gemeten — in evenwicht te houden. Is dit echter, zo vragen wij ons af, onder een systeem van gelegaliseerde bonnenhandel wel mogelijk? Zien wij af van het feit, dat bij een ernstige verstoring der loon- en prijsverhoudingen, zoals hiervoor geschetst, de leiding der nationale economie aan de overheidsorganen moet ontsnappen, dan valt nog op andere gevaaren te wijzen. Zo zal bijv. een vergrote opkoperij van bonnen op het platteland ontstaan. Hier kan de bevolking zich op eenvoudige wijze, buiten de bonnen om, van allerlei levensmiddelen (eieren, melk en vlees) voorzien. De door de plattelands-

bewoners verkochte bonnen vloeien vervolgens naar de stad, waar de hogere inkomensklassen over meer bonnen gaan beschikken. Het gevolg kan zijn, dat tot vermindering van de hoeveelheden, die per bon worden verstrekt, moet worden overgegaan, en dit treft uiteraard in het bijzonder de lagere inkomensgroepen. Aangenomen mag voorts worden, dat tegenwoordig een zeer belangrijk deel der productie van bijv. duurzame primaire gebruiksgoederen (woningen, textiel, aardewerk en meubelen, etc.) ingesteld is op de behoeften en de smaak der grote massa (utility-productie). Wanneer nu de consumptierechten, voor een deel uit de handen der massa overgaan in die van de beter gesitueerden, dan zal de productie in conflict komen met de eigen aard der vraag. Noodzakelijkerwijs zal dus door de ondernemers de utility-productie geheel of gedeeltelijk worden opgegeven. Kostprijsverhogingen en wijzigingen in het productieproces zullen het resultaat zijn. De handhaving door de Overheid van een evenwicht tussen productie en consumptie wordt daardoor ten eerste bezwaard. Daarenboven zal een gelegaliseerde bonnenhandel mogelijkerwijs de kiem bevatten voor een terugkeer der terecht te gevreesde onderconsumptie. Wat is immers het geval? De hogere inkomensklassen zullen, dank zij de extra aanschaffingen van bonnen of punten, hun behoeften tot op grote hoogten kunnen gaan dekken. Is de inhaalvraag eenmaal bevredigd, dan zal normaliter de handelswaarde der consumptierechten gaan dalen. Het inkomen van hen, die tot dusverre werden „gesteund” door de verkoop van hun bonnen of punten, daalt. En het is zeer de vraag, of de integrale kostprijs der onderhavige goederen zo snel kan dalen, dat de weggevallen inhaalvraag der beter gesitueerden toch nog wordt opgevangen door de lagere inkomensklassen. De laatsten, die op dit moment hun consumptierechten zouden willen gaan uitoefenen, bemerken waarschijnlijk, dat de prijzen der goederen te hoog liggen. We krijgen dan een situatie, analoog als vóór de oorlog: een grote latente behoefte aan duurzame gebruiksgoederen, een onderbezet productie-apparaat en een verdeling, waarbij in een aantal sectoren het merendeel der productie wordt opgenomen door de minderheid der bevolking.

Wij hebben daartegenover het vertrouwen, dat een goed functionerend distributiesysteem van groote waarde zal zijn, ook als één der afweermiddelen tegen onderconsumptie. De verstrekking van consumptierechten van overheidswege noopt de Overheid er onder alle omstandigheden voor zorg te dragen, dat die consumptierechten ook kunnen worden uitgeoefend. Wettige overdraagbaarheid der consumptierechten zou tot een verzwakking van die morele plicht der gemeenschap leiden. Wij zouden dat diep betreuren.

Nederland heeft zich na de bevrijding tot taak gesteld, langs de weg van geleide economie de armoede zo gelijk mogelijk over zijn burgers te verdelen. Dr Swarttouw's voorstel getuigt van twijfel aan de zin van onze geleide economie, waarvan het distributiestelsel vooralsnog een integrerend onderdeel vormt; ook spreekt bij hem de twijfel aan onze eigen kracht om het gestelde doel te verwezenlijken.

Ons bewust zijnde van alle gebreken, welke aan de huidige inrichting onzer volkshuishouding kleven, zijn wij nochtans niet bereid de pessimistische opvattingen van Dr Swarttouw te onderschrijven.

Ten besluite moge dan ook voor ditmaal eens een oud woord van Karl Marx in herinnering worden gebracht:

„De mensheid zal alleen dan naar een bepaald doel streven, wanneer de materiële voorwaarden tot verwezenlijking van dat doel aanwezig zijn, dan wel tenminste in het wordingsproces besloten liggen”.

H. PONSEN.

AANTEKENING.

DE VRIJE GOUDMARKT.

De vrije en „zwarte” goudkoersen, die sedert de tweede helft van 1946 een dalende tendens vertoonden, zijn na het midden van dit jaar van richting veranderd. De oorzaken van deze verandering worden aangegeven door de „Neue Zürcher Zeitung” van 27 September jl. in een artikel „Die „freien” Goldmärkte in Bewegung”, waaruit wij hieronder een en ander laten volgen.

Als uiterlijke aanleiding ziet het blad de toenemende valutamoelijkheden in tal van landen, vnl. in Engeland, die in de eerste plaats de vorm van een acuut geworden dollarschaarste aannamen en tenslotte, wat Engeland betreft, hebben geleid tot opheffing van de inwisselbaarheid van het pond sterling. Deze steeds duidelijker wordende verstoringen van het evenwicht hebben niet alleen in vele landen de neiging tot goudoppotting versterkt, maar ook de verwachting doen ontstaan, dat de regeringen het in evenwicht brengen van de betalingsbalans zouden kunnen proberen met behulp van het klassieke middel der devaluatie. De speculaties over de mogelijkheid van devaluatie, die tevens de belangrijkste valuta van de wereld zouden betreffen en de koersen in overeenstemming met de koopkrachtpariteiten zouden brengen, hebben aan de stijgende beweging van de „vrije” goudprijzen een nágenoeg algemeen karakter gegeven.

De koersstijging was het eerst merkbaar op de markten van het Nabije Oosten (Alexandrië), later geleidelijk ook op andere plaatsen. Hieronder volgen enige vrije, resp. „zwarte” goudnoteringen:

	1947	
	Midden Juli	2e helft Sept.
<i>Parijs:</i>		
Napoléon (munt v. 20 Fr.f.)	Fr.fr. 3.000	3.800
Sovereign	3.250	4.300
<i>Brussel:</i>		
Sovereign	*B.fr. 700	800
<i>Rome:</i>		
Sovereign	Lire 8.800	9.900
<i>Lissabon:</i>		
Sovereign	Esc. 340	400
<i>Tangér:</i>		
Sovereign	Pes. 420	520
<i>Alexandrië:</i>		
Sovereign	Piaster 463 ¹⁾	517
<i>Hongkong:</i>		
Baren goud (1 tola = 37,5 gr.)	H.K.-\$ 337	360
<i>New York:</i>		
Ons fijn goud (= 31,103 gr.)	U.S.A.-\$ 40	42

¹⁾ Midden Juni.

De speculaties over een algemene valutadevaluatie bleken tot dusver ongegrond. De regeringen zijn met hun streven om de bestaande valutamoelijkheden te overwinnen een andere richting ingeslagen. Verscherpte deviezencontrole, invoerbepalingen, exportstimulering en dergelijke maatregelen worden in steeds meer landen toegepast, teneinde op deze wijze het verstoorde evenwicht van de betalingsbalans weer recht te trekken. Om deze reden wordt ook het streven om nieuwe Amerikaanse credieten te krijgen, en dit niet alleen in de noodlijdende Europese landen, steeds krachtiger. De goudmarkt is voor deze gang van zaken niet ongevoelig gebleven. In New York bijv. is de „zwarte” goudprijs, welke tijdelijk tot \$ 46 à \$ 50 per ons fijn goud (bij een officiële prijs van \$ 35) was gestegen, weer tot ongeveer \$ 42 gedaald. Ook op andere markten vielen koersdalingen waar te nemen; maar de koerswinst van de laatste tijd is desondanks grotendeels behouden gebleven. Dit valt vnl. te verklaren uit de veranderde houding van de circulatiebanken tegenover de vrije goudmarkt.

Het aandeel van de circulatiebanken in de voorziening

der vrije markt van goud was sedert het einde van de oorlog groot. Het jongste jaarverslag van de Bank voor Internationale Betalingen geeft hiervoor aanwijzingen: de officiële goudreserves zijn sedert 1946 met ongeveer \$ 200 miljoen gestegen, waaruit volgt, dat van een wereldgoudproductie van ongeveer \$ 960 miljoen niet minder dan \$ 750 miljoen is aangewend in de industrie en vooral diende ter vergroting van het particulier goudbezit.

In tegenstelling tot de Nationale Bank van Zwitserland; die tot voor kort goud afgaf ter absorbering van bankbiljetten, dus het oog richtte op de interne monetaire toestand, lieten de meeste andere circulatiebanken zich leiden door de wens om, bij verkoop van goud op de vrije markt, zoveel mogelijk dollars te verkrijgen. Vandaar, dat zij, in plaats van goud te verkopen, aan de Federal Reserve Banks voor \$ 35 per ons fijn, zich richtten tot de vrije markt, waar \$ 40 of meer kon worden verkregen. „Es bildete sich somit ein Zustand heraus, der einer Abwertung des Dollars gegenüber dem Golde nicht unähnlich war“, zegt de „Neue Zürcher Zeitung“. Teneinde een dergelijke indirecte „Dollarabwertung“ te voorkomen, verzocht het Internationale Monetaire Fonds in Juli jl. aan de aangesloten landen om de goudafgifte door de circulatiebanken tegen prijzen, die boven de officiële pariteit liggen, te staken; het kon zich daarbij op de bepalingen van Bretton Woods beroepen. De voorziening van de vrije goudmarkt met het gele metaal stokte, de „zwarte“ koersen gingen, mede door de tegelijkertijd opgekomen geruchten over devaluatie, in de hoogte en de weinige nog goud afgevendende circulatiebanken stonden plotseling tegenover zo'n grote vraag naar goud, dat ook zij hun goudverkoop moesten staken (Zwitserland; kort daarna ook Turkije).

Het blad is van mening, dat de valutapolitieke situatie van de wereld door deze gang van zaken aanleiding tot ernstige bezorgdheid geeft. Immers, de langer dan een jaar geleden ingezette voortdurende daling van de vrije goudprijs wekte aanvankelijk de hoop, dat daardoor de overgang naar de werkelijk vrije goudhandel en naar normalisering van de valutaverhoudingen werd voorbereid. Men koesterde de illusie, dat in afzienbare tijd de vrije en de officiële goudprijs samen zouden vallen en dat men, met behoud van de bestaande valutapariteiten, een geleidelijke afbraak van de deviezencontrole, tenminste in de belangrijkste landen, zou kunnen beginnen.

De gebeurtenissen van de laatste maanden hebben deze verwachtingen wel de bodem ingeslagen. De economische toestand van de meeste landen — ook van landen als Zweden en Argentinië — is sedert het voorjaar van 1947 slechter geworden. „Die Währungsverhältnisse spiegeln die zunehmenden Spannungen der Wirtschaftslage um so getreuer wider, als diese Spannungen vornehmlich von der Geldseite herkommen, nämlich von der anhaltenden inflatorischen Entwicklung“. Het is in dit licht bezien begrijpelijk, dat de circulatiebanken trachten — met het oog op een eventuele latere herziening van de valutapariteiten — hun goudvoorraden op peil te houden.

Uit het feit, dat de internationale valuta-autoriteiten de goudhandel aan banden hebben gelegd, blijkt n.l. duidelijk, dat de bestaande pariteiten slechts met behulp van kunstmatige ondersteuningsmaatregelen kunnen worden gehandhaafd, waardoor een verbetering van de valutatoestanden op grond van deze pariteiten illusoir is geworden.

INTERNATIONALE NOTITIES.

DE INFLATIE IN ITALIË.

De waarde van de lire is gedurende de zomer voortdurend gedaald; de kosten van levensonderhoud in Italië zijn dit jaar, en vooral de laatste drie maanden, angstwek-

kend gestegen. „The Economist“ van 4 October geeft in een artikel „False Alarms in Rome“ cijfers voor Milaan: 1938 = 100 stellende, bedroeg het cijfer voor Maart 4.242, voor Juni 4.972, voor Juli 5.433 en voor September ongeveer 6.500. In het licht van deze feiten is het gemakkelijker om de stakingsgolf, welke over Italië gaat, te verklaren. Ook de werkloosheid is toegenomen en de noodzaak om grote bedragen uit te geven om de gevolgen hiervan tegen te gaan, is een der redenen van de onmacht der Regering om de begroting in evenwicht te brengen. De schattingen voor 1947—'48 zijn: opbrengsten 520.560 milliard lire, uitgaven 831.771 milliard lire. Dit tekort is zeker te klein geschat, meent „The Economist“; de schattingen voor 1945—'46, gebaseerd op 114 milliard lire aan uitgaven, stegen tot 501 milliard lire, in 1946—'47 stegen de uitgaven van 341 milliard tot 932 milliard lire. Een dergelijke niet te beheersen stijging moet ook dit jaar worden verwacht. De Regering gaat meer belasting heffen om dit tekort te bestrijden: men hoopt bijv. door twee buitengewone kapitaalheffingen ± 90 milliard lire binnen te krijgen, „but the habit of paying taxes in Italy is not so well developed as to encourage optimism“. Het merendeel der belastingen blijft indirect en drukt het meest op de armen. Ook de verwachtingen ten aanzien van het deflationaire effect van de in het begin van de zomer ingestelde drastische creditbeperking ten opzichte van alle industriële concerns zijn niet in vervulling gegaan. Het uiteindelijk resultaat, volgens bovengenoemd blad, is geweest een versnelling van de inflationaire ontwikkeling.

Het probleem echter, dat het meest dringend om oplossing vraagt, wordt gevormd door de snelle uitputting van het bezit aan buitenlandse valuta, waaraan het Britse besluit tot staking van de inwisselbaarheid van het pond sterling sterk debet is. De Regering is genoodzaakt in de loop van het volgend jaar 2,2 miljoen ton graan te importeren; dit graan moet, tezamen met een maandelijks import van 800.000 ton steenkool, bijna geheel met dollars worden betaald. Ongeveer \$ 1 milliard zal daardoor het volgend jaar nodig zijn, waarvan echter reeds \$ 250 miljoen vóór Kerstmis. Reeds zijn voor de volgende maanden enige steenkoolorders door de Regering ingetrokken en, waar het gehele industriële herstel van Italië afhangt van geïmporteerde steenkool, schijnt eind November massawerkloosheid onvermijdelijk, aldus „The Economist“. De binnenlandse voedselproductie kan de behoeften slechts tot Kerstmis dekken. „Dans cette conjoncture critique, le gouvernement multiplie les appels aux crédits étrangers“, schrijft „L'Economie“ van 2 dezer en voegt daaraan toe, dat het zeker is „que l'Italie compte parmi les premiers pays que le président Truman songe à faire bénéficier de son projet d'aide transitoire, en attendant que le plan Marshall prenne consistance“.

IMMIGRATIE VAN ARBEIDSKRACHTEN IN FRANKRIJK.

Uit officieel beschikbare cijfers kan worden afgeleid, dat in Frankrijk de werkgelegenheid zich op een hoog peil beweegt. Zo vermeldt het Augustusnummer van „Etudes et Conjoncture“ — een publicatie van het „Institut National de la Statistique et des Etudes Economiques“, dat onder het Franse Ministerie van Nationale Economie ressorteert —, dat het aantal ondersteunde werklozen op 15 Mei, 15 Juni en 15 Juli jl. respectievelijk slechts 7.900, 7.050 en 6.300 bedroeg. Dit lage peil der werkloosheid gaat samen met spanningen op de arbeidsmarkt, welke met name voelbaar zijn in de agrarische sector en de bouwnijverheid.

Frankrijk stelt daarom prijs op immigratie. De immigratiepolitiek heeft echter tot nu toe, zo merkt bovengenoemde publicatie op, geen bevredigende resultaten afgeworpen. Gedurende de eerste helft van 1947 kwamen slechts 22.280 Italiaanse arbeiders het land binnen; voor het gehele jaar was gerekend op een aantal van 200.000. De geïmmigreerde Italianen verlaten bovendien groten-deels reeds spoedig het werk, waarvoor ze zijn aangenomen,

tot schade van de werkgevers, die de kosten van binnenkomst op zich hebben genomen.

Betere resultaten schijnen te worden verkregen met de arbeidskrachten, die uit Noord-Afrika zijn „geïmporteerd”, terwijl voor een deel de hoop gevestigd is op uit Duitsland afkomstige „displaced persons”. Onder de krijgsgevangenen, die in Frankrijk aanwezig zijn, is een referendum gehouden, waarbij werd gevraagd, wie vrijwillig in Frankrijk zou blijven werken. Het betreft hier een totaal aantal arbeidskrachten van naar schatting 300.000; volledige resultaten van het referendum zijn nog niet bekend, doch, zo meldt „Etudes et Conjoncture” met enige tevredenheid, op 15 Juli jl. hadden reeds 69.750 krijgsgevangenen zich bereid verklaard, in Frankrijk te blijven. Rond de helft van dit aantal gaf daarbij de voorkeur aan werkzaamheden in de landbouw.

GELD- EN KAPITAALMARKT.

De maandultimo is aan de geldmarkt zonder merkbare schokken voorbijgegaan. De callgeldrente, welke tijdelijk op $\frac{1}{4}$ pCt was gedaald, steeg echter weer spoedig tot 1 pCt. Nadat de noodzaak tot „window-dressing” voorbij was, werden deze middelen grotendeels weer uit de markt genomen ter belegging in jaarpapier. De marktkoteringen voor schatkistpapier ondergingen slechts zeer geringe veranderingen. Aan het einde der week werden driemaandspromessen bij zeer geringe omzet tegen 1 tot $1\frac{1}{16}$ pCt verhandeld, halfjaarpapier werd tegen $1\frac{5}{16}$ gedaan, terwijl de langer lopende termijnen practisch alle tegen $1\frac{7}{16}$ pCt werden gevraagd. Ruiltransacties, welke de markt een zeeveel levendiger aanzien geven, kwamen uiteraard bij deze geringe marges in de disconto's vrijwel niet tot stand.

Op 15 October a.s. zullen de pensioenfondsen voor de derde maal kunnen inschrijven op $3\frac{1}{2}$ pCt niet verhandelbare schatkistbiljetten met 5-jarige looptijd, in totaal met alle voorgaande inschrijvingen van deze aard tot een bedrag, dat hun deelneming in de eerste tranche van de 3 pCt Grootboekschuld 1946 niet overtreft. Het bijzondere hierbij is, dat thans ook geblokkeerd geld kan worden gebruikt, doch dat de pensioenfondsen zich moeten verplichten, om na afloop van de termijn van 5 jaren de gelden in de Schatkist te laten voor niet minder dan 25 jaren tegen de dan geldende rentevoet. Deze laatste bepaling lijkt niet bepaald gunstig.

Blijkens het antwoord van de minister van Financiën op de destijds gestelde opmerkingen naar aanleiding van de Deviezennota van April 1947 is op de binnenlandse dollarlening ingeschreven voor een bedrag van \$ 22 miljoen. Dit bedrag is inderdaad niet groot, doch slechts een deel van de opbrengst der verkochte Amerikaanse effecten is in deze lening herbelegd; de rest zocht waarschijnlijk een meer riskante en grotere mogelijkheden biedende belegging. De vrijwillige liquidatie van Amerikaans effectenbezit had tot nu toe volgens de monetaire autoriteiten een niet onbevredigend verloop. Echter schijnt juist in de laatste weken de verkoop van Amerikaanse stukken vrij aanzienlijk te verminderen, waarbij naast het feit, dat de meest noodzakelijke verkopen wel zijn verricht, ook de verplichting tot aanmelding van dollareffecten een rol heeft gespeeld. Men schijnt nl. een vordering te verwachten en neemt in afwachting daarvan geen verdere maatregelen.

Het koersverloop ter beurze van Amsterdam vertoonde in de afgelopen week wel enige beweging, doch slechts van beperkte omvang. In het midden der week gaven de koersen een lichte daling te zien, welke op de laatste beursdagen weer ruimschoots werd ingehaald. Vrijwel alle fondsen maakten deze bewegingen mede, zodat het algemene koersniveau per saldo iets hoger kwam dan de voorgaande week.

	26 Sept. 1947	3 Oct. 1947
A.K.U.	175 $\frac{1}{2}$	179
v. Berkel's Patent	126 $\frac{3}{4}$	129
Lever Bros. Unilever C. v. A.	301	304
Philips G. b. v. A.	377	384 $\frac{1}{2}$
Koninklijke Petroleum	445 $\frac{1}{2}$	450
H.A.L.	222	224
N.S.U.	186	189
H.V.A.	226	228
Deli Mij. C. v. A.	152 $\frac{1}{2}$	158 $\frac{3}{4}$
Amsterdam Rubber	140 $\frac{1}{4}$	142

STATISTIEKEN.

DE NEDERLANDSCHE BANK.
(Voornaamste posten in duizenden guldens).

Data	Munt en muntmateriaal	Papier op het buitenland	Tegood bij corresp. in het buitenland en buitenlandse betaalmiddelen	Wissels, prom. enz. en open marktpapier	Beleningen
30 Dec. '46	700.876	4.434.786	100.816	103	153.109
25 Aug. '47	503.932	131.864	286.627	—	151.615
25 Sept. '47	503.974	144.776	269.938	—	160.359
8 " '47	504.044	149.636	250.985	—	153.545
15 " '47	504.096	149.636	251.012	—	154.541
22 " '47	504.156	157.430	240.567	—	154.668
29 " '47	504.224	157.430	221.868	—	153.732
6 Oct. '47	504.270	160.207	189.655	—	155.949

Data	Bankbiljetten in omloop	Saldo in rekening-courant				Vrije saldo
		's Rijks Schatkist	Geblokkeerde saldi van banken	Geblokkeerde saldi van anderen	Vrije saldo	
30 Dec. '46	2.744.151	1.099.855	90.071	43.706	590.158	
25 Aug. '47	2.785.350	899.863	46.393	35.504	723.843	
25 Sept. '47	2.851.436	858.696	47.533	34.946	706.224	
8 " '47	2.831.897	977.503	32.548	39.767	693.735	
15 " '47	2.816.325	918.682	34.523	49.697	652.453	
22 " '47	2.801.383	895.198	57.168	49.040	663.943	
29 " '47	2.856.116	860.416	41.084	38.197	647.384	
6 Oct. '47	2.857.169	985.170	39.044	43.615	483.981	

NATIONALE BANK VAN BELGIË.
(Voornaamste posten in miljoenen francs).

Data	Totaal van de goudvoorraad ¹⁾	Buitenlandse deviezen	Papier op België	Voorschotten op overheidsfondsen	Deel- en pasmunt	Vorderingen op de Staat
26 Dec. 1946	32.226	5.648	4.953	214	698	49.158
28 Aug. 1947	28.454	12.161	3.940	356	749	51.341
4 Sept. 1947	28.455	12.177	4.528	492	735	52.111
11 " 1947	28.459	12.288	4.433	316	737	51.866
18 " 1947	28.479	12.340	4.693	319	757	50.686
25 " 1947	28.478	12.169	4.499	440	727	50.881
2 Oct. 1947	28.288	12.531	4.848	600	708	51.861

Data	Overheidsfondsen	Totaal activa ¹⁾	Bankbiljetten in omloop	Rekening-courant saldi		Besluitwet van 6 Oct. '44 ¹⁾
				van de Schatkist	van anderen	
26 Dec. 1946	637	159.377	72.165	1	4.482	614
28 Aug. 1947	637	164.139	77.818	2	2.281	528
4 Sept. 1947	637	165.553	79.185	4	4.954	519
11 " 1947	637	165.247	79.013	4	4.771	518
18 " 1947	637	164.665	78.309	5	4.695	516
25 " 1947	637	164.592	78.125	5	4.678	515
2 Oct. 1947	637	166.275	79.647	5	4.667	514

¹⁾ Waarvan 10.493 miljoen frcs. onbeschikbaar goudsaldo na herwaarderung van de goudvoorraad (Besluitwet no. 5 van 1-5-1944).

²⁾ Waaronder begrepen de post „Emissiebank te Brussel”, ten bedrage van 64.597 miljoen frcs.

³⁾ Deze post omvat: oude biljetten over te boeken op tijdelijk onbeschikbare of geblokkeerde rekeningen en niet aangegeven oude biljetten.

STAAT Ia.

OVERZICHT VAN DE OPBRENGST DER RIJKSMIDDELEN ¹⁾.
Boekingstijdvak 1946/47. Directe Belastingen.

× f 1.000

Benaming der middelen	1 Jan. 1946 t/m ult. Dec. 1946	Jan. 1947	Febr. 1947	Mrt 1947	April 1947	Mei 1947	Juni 1947	Juli 1947	Aug. 1947	Totaal 1 Jan. 1946 t/m ult. Aug. 1947	Raming 1946
A. Voor het Rijk:											
Inkomstenbelasting	164.910	72.365	77.392	69.905	61.340	51.385	54.209	52.282	44.751	648.539	890.000
Vermogensbelasting	21.322	8.969	8.836	8.133	5.245	3.717	3.129	1.872	1.218	63.441	100.000
Winstbelasting	3.586	— 18	— 6	— 7	— 102	— 403	— 944	—	—	2.106	—
Vennootschapsbelasting	55.609	343	— 191	— 318	— 605	— 175	— 3.246	—	—	51.417	115.000
Vermog.bel. voor lichamen	10.374	18	— 18	— 19	— 10	— 33	— 299	—	—	10.013	33.000
Totalen	255.801	81.677	87.103	77.694	54.868	54.491	52.849	54.154	45.969	775.516	1.138.000
B. Voor het Gemeentefonds:											
Grondbelasting	25.164	510	86	676	— 16	— 17	— 91	— 3	—	26.309	23.000
Personele bel.	4.504	3.493	2.531	2.813	2.145	1.989	1.189	1.024	1.270	20.958	15.000
Ondernemingsbelasting	23.074	5.523	6.931	5.677	5.820	3.624	4.036	3.543	3.763	61.991	30.000
Totalen	52.742	9.526	9.548	9.166	7.949	5.596	5.134	4.564	5.033	109.258	68.000

¹⁾ Deze statistiek sluit aan bij die, opgenomen in „E.-S.B.” van 17 September 1947, blz. 749.

STAAT Ib.

Boekingstijdvak 1947/48. Directe Belastingen.

× f 1.000

Benaming der middelen	Jan. 1947	Febr. 1947	Mrt 1947	April 1947	Mei 1947	Juni 1947	Juli 1947	Aug. 1947	Totaal 1 Jan. 1946 t/m ult. Aug. 1947	Raming 1947
A. Voor het Rijk:										
Inkomstenbelasting	—	—	—	6	—	9	297	65	377	570.000 ¹⁾
Vermogensbelasting	—	—	—	1	—	14	6	2	23	91.500 ¹⁾
Winstbelasting	—	5	45	27	1.805	956	2.040	— 139	4.739	—
Vennootschapsbelasting	7.264	8.028	9.070	13.497	7.242	12.083	17.964	6.131	81.279	140.000
Vermog.bel. voor lichamen	654	402	479	1.274	727	839	1.715	382	6.472	16.000 ¹⁾
Totalen	7.918	8.453	9.564	14.805	9.774	13.901	22.022	6.441	92.890	817.500
B. Voor het Gemeentefonds:										
Grondbelasting	—	—	186	7.415	5.341	4.929	2.071	804	20.746	23.000
Personele belasting	—	—	—	—	—	—	—	227	227	21.000
Ondernemingsbelasting	—	9	12	495	18	342	1.930	344	3.150	40.000
Totalen	—	9	198	7.910	5.359	5.271	4.001	1.375	24.123	84.000

STAAT II.

Kalenderjaar 1947. Overige middelen.

× f 1.000

Benaming der middelen	Jan. 1947	Febr. 1947	Maart 1947	April 1947	Mei 1947	Juni 1947	Juli 1947	Aug. 1947	Totaal 1 Jan. 1947 t/m ult. Aug. 1947	Raming 1947 ¹⁾
Loonbelasting	52.280	38.057	20.013	58.278	36.381	16.283	62.475	39.256	323.023	400.000
Dividendbelasting	2.602	543	932	1.314	2.220	1.453	2.547	9.736	21.347	15.000
Commissarissenbelasting	350	220	96	222	95	117	521	446	2.067	2.000
Vereveningsheffing	20.960	13.960	8.774	21.176	12.467	6.548	22.317	15.772	121.974	160.000
Voorheffing op i.h. buitenland geaccumuleerde inkomsten	25	123	83	139	438	74	35	78	995	2.000
Superdividendbelasting	23	—	20	—	—	—	8	—	51	memorie
Herkapitalisatiebelasting	—	—	—	—	—	—	—	—	—	memorie
Rechten op de invoer	5.435	3.074	4.186	7.774	5.190	3.503	4.443	5.413	39.018	53.000
Statistiekrecht	274	170	423	635	546	379	730	507	3.664	4.500
Bijzondere wijnbelasting	26	17	52	68	37	23	53	31	307	400
Accijns op zout	133	140	1.128	454	42	122	207	200	2.426	7.000
Accijns op gedestilleerd	4.122	4.866	4.415	4.542	4.779	5.215	6.401	6.574	40.914	52.000
Accijns op bier	1.946	2.232	1.264	1.435	2.772	2.468	2.425	3.221	17.463	25.000
Accijns op suiker	4.960	8.550	5.153	4.179	4.402	5.161	5.207	4.151	41.763	57.000
Accijns op tabak	11.513	8.355	12.637	8.634	12.263	13.724	14.685	13.889	95.700	130.000
Accijns op wijn	40	51	186	50	108	181	59	13	688	1.000
Belasting op gouden en zilveren werken	70	74	79	74	78	82	81	72	610	800
Omzetbelasting	45.656	40.283	25.631	47.047	37.855	21.688	54.621	43.938	316.719	457.000
Rechten v. zegel*)	964	605	1.298	1.223	1.331	859	2.155	1.234	9.669	12.000
Rechten van registratie	2.191	1.051	1.455	1.533	1.752	1.719	2.177	2.037	13.915	20.000
Rechten van successie enz.	5.304	6.515	5.916	5.993	5.918	5.945	6.156	5.584	47.331	60.000
Motorrijtuigenbelasting	1.777	1.657	2.236	4.095	2.968	2.670	2.603	2.021	20.027	23.000
Totalen	160.351	130.543	95.977	108.865	131.642	88.214	189.906	154.173	1.119.671	1.481.700

*) Hieronder begrepen zegelrecht, nota's van makelaars en commissonnairs in effecten

¹⁾ Herzien raming.

Opbrengst van de buitengewone middelen.

× 1.000

Benaming der middelen	Jan. 1947	Febr. 1947	Maart 1947	April 1947	Mei 1947	Juni 1947	Juli 1947	Aug. 1947	Totaal 1 Jan. '47 t/m ult. Aug. 1947	Raming 1947
Vermogensaanwasbelasting	—	—	35	3.137	3.405	5.330	17.253	12.312	41.472	memorie 1)
Vermogensheffing ineens	—	—	—	—	—	—	—	—	—	memorie 2)

1) De totale opbrengst is geraamd op f 3.500 miljoen; een afzonderlijke raming voor 1947 heeft niet plaats gehad.
 2) De totale opbrengst is geraamd op f 1.600 miljoen; een afzonderlijke raming voor 1947 heeft niet plaats gehad.

STAAT III

Kalenderjaar 1947.
 Zekerheidsstellingen.

× f 1 miljoen.

	Geïnd gedurende de maand	Geïnd t/m einde van de maand	Nog te innen per einde v. d. maand	Afgeschreven gedurende de maand	Totaal geïnd + nog in te vorderen t/m einde v. d. maand	Totaal afgeschreven t/m einde v. d. maand
T/m Dec. 1945	—	600	576	—	1.176	15
Jan. t/m Dec. 1946	953	1.553	729	112	2.282	127
Jan. 1947	47	1.800	675	9	2.275	136
Febr. 1947	45	1.645	643	9	2.288	145
Mrt. 1947	30	1.675	635	11	2.310	156
April 1947	31	1.706	619	17	2.325	173
Mei 1947	31	1.737	604	27	2.341	200
Juni 1947	19	1.756	590	28	2.346	228
Juli 1947	22	1.778	578	37	2.356	265
Aug. 1947	20	1.798	560	29	2.358	295

TOELICHTING BIJ HET OVERZICHT VAN DE OPBRENGST DER RIJKSMIDDELEN.

I. Directe belastingen.

Deze staten vermelden de vorderingen, welke ontstaan door het opleggen van voorlopige en definitieve aanslagen door de belastingdienst (debiteurenadministratie).

Het belastingtijdvak 1946/47 loopt bijv. voor de inkomstenbelasting van 1 Januari 1946 t/m 31 December 1947. Normaliter worden gedurende de eerste 12 maanden hiervan voorlopige aanslagen over 1946 geboekt, gedurende de laatste 12 maanden definitieve aanslagen over 1946 (vandaar de vergelijking van bijv. 1946/47 met raming 1946 en bijv. 1947/48 met raming 1947).

Voor andere belastingen loopt het boekingstijdvak 1946/47 van 1 Januari 1946 t/m 30 Juni 1947.

II. Overige middelen.

De staten vermelden het werkelijk in elke maand ontvangen bedrag (kasadministratie).

Bij omzetbelasting, loonbelasting en vereveningsheffing vindt de afdracht per kwartaal plaats (dus bijv. in Januari 1947 van de belasting over de omzet resp. uitbetaalde lonen van het 4e kwartaal van 1946).

III. Zekerheidsstellingen.

Dit zijn bedragen, die, vrijwillig of verplicht, door belastingplichtigen bij de ontvangers der belastingen zijn gedeponceerd. Zij dienen als vooruitbetaling op nog niet opgelegde aanslagen in bestaande belastingen en toekomstige aanslagen in vermogensaanwasbelasting en vermogensheffing.

De staten vermelden zowel de opgelegde zekerheidsstellingen als de betalingen daarop (dus zowel debiteuren- als kasadministratie) en voorts nog de afschrijvingen, die op de zekerheidsstellingen wegens de opgelegde aanslagen plaatsvonden.

Zie voor uitvoeriger toelichting de aantekening: „Opbrengst der Rijksmiddelen” in „E.-S.B.” van 28 Mei 1947, blz. 432.

BANK VAN ENGELAND.
 (Voornaamste posten in miljoenen ponden).

Data	Metaalvoorraad	Govt. debts and Govt. securities	Fiduciary issue	Biljetten in circulatie	Biljetten in Banking Dept.
25 Dec. '46	0,2	1.449,1	1.450	1.428,2	22,1
17 Sept. '47	0,2	1.449,3	1.450	1.382,8	67,5
24 Sept. '47	0,2	1.449,4	1.450	1.376,5	73,7
1 Oct. '47	0,2	1.449,3	1.450	1.375,5	74,7

Data	Gouden en zilveren munten	Govt. securities	Other securities		Deposits		
			Disc. and advances	Securities	Totaal	Public deposits	Banken
25 Dec. '46	1,3	311,8	13,6	15,8	346,5	10,3	278,9
17 Sept. '47	2,4	312,4	12,4	17,7	393,9	9,6	260,6
24 Sept. '47	2,3	307,5	14,6	18,4	397,9	16,2	289,6
1 Oct. '47	2,2	301,5	14,5	27,7	402,0	9,7	297,4

DE NEDERLANDSCHE BANK.

Verkorte balans op 6 October 1947.

Activa.

Wissels, promessen en schuldbrieven in disconto	{ Hoofdbank f —) { Bijbank —) { Agentsch. „ 34.115,20	f 34.115,20
Wissels, schatkistpapier en schuldbrieven, door de Bank gekocht (art. II, 1e lid, sub 3 van de Bankwet 1937 j° art. 4 van het Koninklijk besluit van 1 October 1945, Staatsblad No. F 204)		—
Schatkistpapier, door de Bank overgenomen van de Staat der Nederlanden ingevolge overeenkomst van 26 Februari 1947		2.100.000.000,—
Beleningen: Hoofdbank f 147.695.921,52		
(incl. voorschotten in re- Bijbank „ 493.916,67		
kening-courant op onderpand) Agentsch. „ 7.759.297,28		
	f 155.949.135,47	
Op effecten, enz. „ 155.529.375,46		
Op goederen en celen „ 419.760,01		
	f 155.949.135,47	

Voorschotten aan het Rijk (art. 16 van de Bankwet 1937) —

Boekvordering op de Staat der Nederlanden ingevolge overeenkomst van 26 Februari 1947 „ 1.500.000.000,—

Munt en muntmateriaal:

Gouden munt en gouden muntmateriaal f 502.143.984,43

Zilveren munt, enz. „ 2.126.292,48

Papier op het buitenland f 160.207.000,—

Tegoeed bij correspondenten in het buitenland „ 184.622.106,48

Buitenlandse betaalmiddelen „ 5.032.841,95

Belegging van kapitaal, reserves en pensioenfonds „ 349.861.948,43

Gebouwen en inventaris „ 65.879.878,40

Diverse rekeningen „ 3.500.000,—

Diverse rekeningen „ 74.608.394,58

f 4.754.103.748,99

Passiva.

Kapitaal	f 20.000.000,—
Reservefonds	12.452.579,46
Bijzondere reserves	32.247.868,69
Pensioenfonds	16.888.006,91
Bankbiljetten in omloop (oude uitgiffen)	125.413.285,—
Bankbiljetten in omloop (nieuwe uitgiffen)	2.857.168.635,—
Bankassigaties in omloop	103.439,11
Rekening-courant saldo's:	
's Rijks Schatkist:	f 985.170.217,04
Geblokkeerde saldo's van banken	39.044.358,77
Geblokkeerde saldo's van anderen	43.614.886,98
Vrije saldo's	483.980.923,72
	f 1.551.810.386,51
Diverse rekeningen	438.019.548,31
	f 4.754.103.748,99

1) Waarvan schatkistpapier rechtstreeks door de Bank in disconto genomen f —

2) Waarvan aan Nederlands-Indië (Wet van 15 Maart 1933, Staatsblad no. 99) „ -39.529.875,—

Circulatie der door de Bank namens de Staat in het verkeer gebrachte muntbiljetten „ 147.424.256,50

NATIONALE BANK VAN ZWITSERLAND.
 (Voornaamste posten in miljoenen francs).

Data	Metaalvoorraad	Buiteni. wissels	Disconto's en voorschotten	Effecten	Biljetten in omloop	Andere credieten
31 Dec. 1946	4.949,9	158,0	238,7	52,7	4.090,7	1.163,7
15 Sept. 1947	5.267,2	71,5	134,5	48,9	3.954,0	1.266,9
23 Sept. 1947	5.306,9	66,3	140,0	48,8	3.956,7	1.294,7
30 Sept. 1947	5.307,2	64,9	154,8	48,9	4.107,9	1.174,2

Economisch-Statistisch Kwartaalbericht

Uitgave van
het Nederlandsch Economisch Instituut

Zojuist verscheen de
tweede aflevering

UIT DE INHOUD:

Conjuncturele toestand van Nederland, Indonesië, België, Verenigde Staten en Groot-Brittannië;
Duitsland; balans na twee jaar bezetting;
Internationale geld- en kapitaalmarkten;
Marktpositie van enige belangrijke grond- en hulpstoffen;
De groei van het aantal personenauto's in Nederland.

Jaarabonnement 1947 voor abonneés „E.-S.B.” f 4.-.
Afzonderlijke abonnementen f 6.-.

„GROOTHANDEL”

algemeen weekblad
gewijd aan de be-
langen van de binnen-
en buitenlandse
handel

Abonn.prijs f 15 p. jaar

Uitgave:

H. A. M. ROELANTS

Schiedam

Postbus 42

N.V. KONINKLIJKE
NEDERLANDSCHE
ZOUTINDUSTRIE

Boekelo • Hengelo

ZOUTZIEDERIJ

Fabriek van:
zoutzuur, (alle kwaliteiten)
vloeibaar chloor
chloorbleekloog
natronloog, caustic soda.

Hiermede berichten wij, dat is opgericht het

Gooisch Ingenieurs-Bureau voor Organisatie en Tariefstudie

o.l.v. Dr Ir F. J. C. VAN DER SCHALK

Milversum, Parklaan 4; Telef. 4855 (K 2950)

Adviezen betreffende:

moderne bedrijfsvoering, arbeids- en fabricage-methoden, werkvoorbereiding, planning, mechanisatie, routing; magazijninrichting en -administratie, normalisatie; ontwerpen van nieuwe fabrieken en uitbreidingen; administratie, calculatie, bedrijfsstatistieken; invoeren en berekenen van tarief- of accoordloonen; personeelszaken, loonproblemen en arbeidsclassificatie.

Onze twintigjarige ervaring staat tot Uw beschikking.

Beschikbare krachten

Econ. Doctorandus

bedrijfseconoom, 30 jaar, met ruime ervaring in het bedrijfsleven, zou 2 of 3 dagen per week gaarne Directie of Leiding van bedrijf of instituut in het Westen des lands assisteren met haar bedrijfseconomische, fiscale en organisatorische werkzaamheden. Ook sociaal en juridisch zeer onderlegd. Brieven onder no. ESB 1027 aan het bur. v. d. bl., postbus 42, Schiedam.

Vacatures

Werkgeversvakvereniging zoekt voor haar secretariaat, gevestigd in het Westen des lands, een medewerker, met belangstelling voor sociale aangelegenheden, in het bijzonder op het gebied van arbeidsvoorwaarden, bij voorkeur

jurist of econoom

met meerjarige praktijk op dit gebied.
Sollicitaties met volledige gegevens omtrent persoon en loopbaan vóór 20 October 1947 te zenden onder No. ESB 1030 aan het bur. v. d. bl., Postbus 42, Schiedam.

Financiële instelling vraagt:

drs economie

Initiatief en goede stijl vereist. Interessante werkkring. Brieven onder no. 274 Adv. Bur. Spin., Singel 264, Amsterdam C.

STICHTING „DE COÖPERATIEVE PERS” vraagt voor spoedige indienst-treding op haar Redactie-bureau te Rotterdam

A een medewerker

met goede kennis van economische en sociale problemen, in staat zelfstandig een 14-daags Orgaan te redigeren, redactionele artikelen te schrijven ook in andere bladen, en de bureau-werkzaamheden te verrichten. Economische opleiding gewenst, doch niet vereist.

Bekendheid met de Coöperatieve Beweging strekt tot aanbeveling.

B een jong medewerker

voor het redigeren van een flink personeel-orgaan en enkele actie-organen, eventueel het verzorgen van reportages.

Journalistieke ervaring en belangstelling voor het verenigingsleven gewenst. Ook deze medewerker moet zelfstandig de betreffende bladen verzorgen, het contact met de plaatselijke beweging der Verbruikscoöperatie onderhouden en de correspondentie voeren.

In beide functies wordt een afwisselende werkkring in een prettige sfeer geboden.

Brieven met opgave van verlangd salaris en uitvoerige inlichtingen omtrent opleiding, loopbaan enz., onder bijvoeging van een recente pasfoto binnen 14 dagen na plaatsing te richten aan de Afdeling Personeelszaken van de Coöperatieve Groothandelsvereniging De Handelskamer „Haka” G.A., Postbus 6008 te Rotterdam, onder motto „Coöp. Pers”.

Vacatures

Bij de Dienst der Publieke Werken te Amsterdam (afdeling Stadsontwikkeling en Uitbreiding) bestaat gelegenheid tot plaatsing van een

adjunct-sociaal econoom of sociaal-econoom

In aanmerking komen doctoren of doctorandi in de Sociaal Economische of aanverwante Wetenschappen.

Salarisgrenzen, naar gelang van bekwaamheid en praktische ervaring, voor Adjunct-Sociaal Econoom van plm. f 4.000-f 6.000 en voor Sociaal Econoom van plm. f 4.500-f 7.400 (inclusief toelagen en eventueel verminderd met 3 pCt. ongewuvenaftrek of vermeerderd met kindertoeleg). Een salarisherziening is in voorbereiding.

Sollicitaties op zegel met volledige inlichtingen uiterlijk 3 weken na plaatsing van deze advertentie in te zenden aan de Directeur der Publieke Werken, Raadhuis, Amsterdam. Persoonlijke aanmelding alleen na oproeping.

Aangeb.: Handwörterbuch der Staatswissenschaften, 4e druk, als nieuw, f 200.— Br.: Laan van Poot 204, Den Haag.

INSTITUUT VOOR SOCIALE WETENSCHAPPEN N.V.

Binnenkort beginnen de nieuwe
mondelinge cursussen voor

M.O. Economie, M.O. Staatsinrichting, Cand. en Doct. Ned. en Ind. Recht.

De cursussen worden gegeven te Amsterdam, Rotterdam, 's-Gravenhage; Economie bovendien te Arnhem, Eindhoven, Enschede, Groningen, Haarlem, 's-Hertogenbosch, Leeuwarden, Leiden, Tilburg, Utrecht; Staatsinrichting tevens te Utrecht.

Prospectus en inlichtingen: 's-Gravenhage,
Wassenaarseweg 39. (tel. 775382).

Moderne bedrijfsadministratie

Vraagt prospectus en proefles
bij het bekende

INSTITUUT M. B. A. - ROTTERDAM

Opricht in 1942 — (Cursussen onder toezicht van Dr. S. Elzinga) Secretariaat: Postbus 800, Rotterdam
Vroeger Beursgebouw Kamer 321

Annonces, waarvan de tekst 's Maandags in ons bezit is, kunnen, plaatsruimte voorbehouden, in het nummer van dezelfde week worden opgenomen.

G. DIKKERS & Co. N.V.

gevestigd te HENGELO (O.)

UITGIFTE van f 2.000.000.— Aandelen aan toonder of op naam,

in stukken van f 1000.— nominaal,
voor de helft delende in de resultaten van het boekjaar 1947 en
ten volle delende in de resultaten van de volgende boekjaren.

Ondergetekende bericht, dat zij de inschrijving op
bovengenoemde aandelen, uitsluitend voor aandeelhouders,
openstelt op

VRIJDAG, 17 OCTOBER 1947,
van des voormiddags 9 uur tot des namiddags 4 uur,

bij haar kantoren te AMSTERDAM, ROTTERDAM,
's-GRAVENHAGE en HENGELO (O.)

tot de koers van 105 pCt.,

op de voorwaarden van het prospectus d.d. 3 October 1947.
Prospectussen en inschrijvingsformulieren zijn bij de
kantoren van inschrijving verkrijgbaar.

DE TWENTSCHE BANK N.V.
Amsterdam, 3 October 1947.

„HOLLANDIA“

HOLLANDSCHE FABRIEK VAN MELK-
PRODUCTEN EN VOEDINGSMIDDELEN N.V.

HOOFDKANTOOR TE
VLAARDINGEN.

ASSOCIATIE CASSA

KASSIERSINSTELLING

OPGERICHT IN 1806

BEWARING VAN
KOFFERS, SCHILDERIJEN, ENZ.

HEERENGRACHT 179 • AMSTERDAM-C

N.V. BRONSWERK

Huygen & Wessel — Becht & Dyserinck

VERWARMING, VENTILATIE, LUCHTBEHANDELING, PIJPLEIDINGEN

Amersfoort, Amsterdam, Rotterdam, Apeldoorn, L. uwarden, Sittard,
Vlissingen

Doe een goede keus uit de
**AANBIEDINGEN VAN
DE WERELDHANDEL**

Bezoekt de
**CANADESE INTERNATIONALE JAARBEURS
IN TORONTO**

31 Mei - 12 Juni 1948

De beste goederen uit alle delen der wereld zullen in Canada in 1948 te zien zijn. Artikelen van vele fabrikanten - uit vele landen - kunt U vergelijken en ter plaatse bestellen!

Canada's eerste Internationale Jaarbeurs, gesteund door de Canadese Regering, zal koper en verkoper op internati-

onale schaal tezamen brengen.

Maakt NU plannen de Canadese Internationale Jaarbeurs in 1948 te bezoeken of een plaatsvervanger te zenden. Alle inlichtingen omtrent de ten toon te stellen artikelen, reis- en hotelaccommodatie enz. worden verstrekt door:

J. A. Langley,
Handelsraad, Canadese Ambassade
Sophialaan 1a, 's-Gravenhage.

DEPARTMENT OF TRADE AND COMMERCE

OTTAWA

CANADA